

Učinci poreznog opterećenja na poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu Europske unije

Štefičar, Vlatka

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:758456>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-08**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN**

Vlatka Štefičar

**UČINCI POREZNOG OPTEREĆENJA NA
PODUZETNIŠTVO U REPUBLICI
HRVATSKOJ U KONTEKSTU EUROPSKE
UNIJE**

DIPLOMSKI RAD

Varaždin, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Vlatka Štefičar

Matični broj: 0016137324 3

Studij: Ekonomika poduzetništva

**UČINCI POREZNOG OPTEREĆENJA NA PODUZETNIŠTVO U
REPUBLICI HRVATSKOJ U KONTEKSTU EUROPSKE UNIJE**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica:

Doc. dr. sc. Dina Korent

Varaždin, rujan 2024.

Vlatka Štefičar

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autorica potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Cilj rada je utvrđivanje učinaka poreznog opterećenja na poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu Europske unije. U radu se kontinuirano isprepliću teorijski i empirijski elementi teme. U teorijskom dijelu rada izlažu se porezi, porezna politika i poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu EU, daje se presjek analize ukupnog i parcijalnih poreznih opterećenja, te se predstavlja problematika analize parcijalnog poreznog opterećenja poduzetništva i njegovih utjecaja i učinaka na poduzetništvo. Navedeno integrira podrobna objašnjenja njegovih sastavnica: poreznog opterećenja poduzetništva u užem smislu i poreznog administrativnog opterećenja, te osvrt na konceptualizaciju modela utjecaja poreznih aspekata na poduzetništvo u okviru međudnosa općih ciljeva, utjecaja, učinaka i načela oporezivanja općenito i u poduzetništvu. Polazeći od pregleda dosadašnjih istraživanja, empirijski dio rada implicira prezentaciju i diskusiju rezultata analize poreznog opterećenja i njegovih učinaka na poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu Europske unije. Izvori literature koji se koriste uključuju znanstvenu i stručnu literaturu područja te dostupne relevantne sekundarne podatke. Zahtijevane metode istraživanja, osim općih znanstvenih metoda, uključuju, napose u empirijskom dijelu rada, postupke, odnosno metode deskriptivne statistike. U usporedbi s drugim članicama Europske unije, Hrvatska se suočava s relativno visokim poreznim opterećenjem i kompleksnom poreznom administracijom, što ograničava poduzetništvo i nerijetko uzrokuje prestanak poslovanja. Uvažavajući doprinose poduzetništva rastu i razvoju gospodarstva, navedeno zahtijeva smanjenje poreznog opterećenja poduzetništva u užem smislu te simplifikaciju poreznih administrativnih procedura u skladu s dobrim europskim praksama.

Ključne riječi: porezno opterećenje, poduzetništvo, učinci, Republika Hrvatska, Europska unija

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	1
2. Porezi, porezna politika i poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu EU	3
3. Analiza poreznog opterećenja.....	7
3.1. Ukupno porezno opterećenje	7
3.2. Parcijalna porezna opterećenja	7
4. Porezno opterećenje poduzetništva	9
4.1. Uže shvaćanje poreznog opterećenja poduzetništva	9
4.1.1. Porez na dohodak	10
4.1.2. Porez na dobit	18
4.1.3. Porez na dodanu vrijednost	23
4.2. Osvrt na odabrana istraživanja poreznog administrativnoga opterećenja	30
4.2.1. Doing Business i Paying Taxes	30
4.2.2. Global Entrepreneurship Monitor (GEM)	32
5. Opći i specifični ciljevi, utjecaj, učinci i načela oporezivanja poduzetništva	35
5.1. Međuodnos općih ciljeva, utjecaja, učinaka i načela oporezivanja	35
5.2. Međuodnos specifičnih ciljeva, utjecaja, učinaka i načela oporezivanja u poduzetništvu	37
5.2.1. Razmatranje utjecaja poreznih faktora na poduzetništvo	38
5.2.2. Pregled istraživanja utjecaj poreznih faktora na poduzetništvo	41
6. Zaključak	46
Popis literature	47
Popis slika	53
Popis tablica	54
Popis grafikona.....	55

1. Uvod

U uvodnom dijelu rada tumače se predmet i cilj, opći i specifični ciljevi, definiraju se izvori podataka i korištene metode te se preciziraju struktura i sadržaj diplomskog rada.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet diplomskog rada je analiza učinaka poreznog opterećenja na poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu Europske Unije. U skladu s predmetom odnosno temom rada, cilj rada je teorijski i empirijski razmotriti porezno opterećenje za poduzetnike. Specifični ciljevi koji su izvedeni iz općeg cilja su sljedeći:

- Izložiti poreze, poreznu politiku i poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu EU
- Dati presjek analize ukupnog i parcijalnih poreznih opterećenja
- Predstaviti problematiku i analizirati porezno opterećenje poduzetništva, uključujući uže shvaćanje poreznog opterećenja poduzetništva i porezno administrativno opterećenje poduzetništva u Republici Hrvatskoj u kontekstu Europske unije
- Utvrditi međuodnos općih ciljeva, utjecaja, učinaka i načela oporezivanja generalno, i u poduzetništvu

1.2. Izvori podataka i metode

Prilikom izrade teorijskog dijela rada koriste se raspoloživi sekundarni izvori, uključujući znanstvenu i stručnu literaturu iz područja gospodarstva i ekonomije. Ovi izvori obuhvaćaju stručne i znanstvene članke, knjige te relevantne materijale s interneta. U radu su primijenjene metode komparacije, analize i kompilacije. Sve ove metode su ključne u procesu izrade diplomskog rada.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od šest poglavlja, obuhvaćajući uvod i zaključak. Prvo poglavlje u radu odnosi se na uvod u samu temu diplomskog rada, nakon toga slijedi teorijsko obrazloženje i definiranje pojmova poreza, poreznih politika i poduzetništva u Republici Hrvatskoj u okviru Europske unije. Nakon toga, u trećem poglavlju detaljno se analizira porezno opterećenje, s posebnim naglaskom na utjecaj različitih poreznih oblika na ekonomske aktivnosti. U četvrtom poglavlju naglasak je stavljen na porezno opterećenje u poduzetništvu te je samo poglavlje

rascjepkano na porezno opterećenje u užem smislu te na odabrana istraživanja administrativnog poreznog opterećenja. Nakon toga slijedi peto poglavlje u kojem se analiziraju ciljevi, utjecaji, učinci i načela oporezivanja u poduzetništvu. U samom zaključku se integrirano i sažeto izlažu najvažnije teorijske i empirijske činjenice diplomskog rada.

2. Porezi, porezna politika i poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu EU

Na samom početku važno je pojasniti temeljni pojam koji će se pojavljivati kroz čitavi rad, a to je porez. Porezi se mogu definirati kao prisilna davanja koja građani plaćaju državi bez izravne protunaknade. U suvremenim državama, porezi su najvažniji izvor državnih prihoda, razlikujući se od drugih prihoda po tome što se prikupljaju prisilno i nisu izravna naknada za usluge. Nameću ih država i lokalne vlasti, a ponekad i Crkva, kako bi se financirale javne potrebe poput vojske, policije, obrazovanja, izgradnje infrastrukture te isplata mirovina i socijalnih pomoći (Hrvatska enciklopedija, 2024). Porezi kao takvi imaju i neka svoja opća svojstva, a to su (1) prisilnost naplate, (2) derivativnost, (3) nepovratnost, (4) odsutnost neposredne naknade, (5) nedestiniranost, (6) ubiranje u javnom interesu i (7) novčani su prihodi države. Porezi se naplaćuju prisilno, što znači da građani i pravne osobe nemaju mogućnost izbora hoće li platiti porez ili ne. Oni su derivativni jer se temelje na zakonima i propisima koje donosi država. Plaćeni porezi se ne vraćaju poreznim obveznicima, već postaju prihodi države. Kada porezni obveznici plaćaju poreze, ne dobivaju neposrednu i izravnu protuuslugu od države za uplaćeni iznos. Porezi nemaju određenu specifičnu namjenu za određeni iznos prikupljenog poreza. Oni se prikupljaju kako bi se financirale opće društvene potrebe i javne usluge. Konačno, porezi predstavljaju novčane prihode koje država koristi za financiranje svojih funkcija. Sukladno prema spomenutih sedam obilježja treba navesti i dodatno obilježje da se porezi plaćaju ovisno o pojedinom državljanstvu. U skladu s općim poreznim zakonom NN 115/16 (NN 114/22) u članku 2 porezi se definiraju kao „novčana davanja i prihod od proračuna koji se koristi za podmirivanje proračunom utvrđenih javnih izdataka“. Prema istaknutim različitim definicijama poreza oni kao takvi poprimaju funkciju ispunjavanja javnih financijskih potreba i postizanje ekonomskih i socijalnih ciljeva (Jelčić, 1997; Balog i Lešić, 2021).

Porezi hrvatskog poreznog sustava su (Jančiev i sur.; 2009):

- državni porezi;
- županijski porezi;
- gradski odnosno općinski porezi;
- zajednički porezi;
- porezne obveze igara na sreću

Državni porezi obuhvaćaju sljedeće; porez na dodanu vrijednost, porez na dobit, posebne poreze i trošarine, posebne poreze na motorna vozila, posebni porez na kavu i bezalkoholna pića, porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila te trošarinski sustav oporezivanja alkohola, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije. Sljedeće po redu su županijski porezi koji se dijele na poreze od nasljedstva i darova, poreze na cestovna motorna vozila, porez na plovila te na porez na automate za zabavne igre. Nakon toga slijede gradski odnosno općinski porezi koji obuhvaćaju prirez porezu na dohodak, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor, porez na tvrtku ili naziv te porez na korištenje javnih površina. Zajednički porezi dijele se na porez na dohodak i porez na promet nekretninama. Što se tiče porezne obveze igara na sreću one uključuju lutrijske igre, mjesečne naknade za priređivanje lutrijskih igara, porez na dobitke od lutrijskih igara na sreću, igre u casinima, igre klađenja, naknade za priređivanje klađenja, porez na dobitke od igara klađenja, igre na sreću na automatima i naknadu za priređivanje prigodnih jednokratnih igara na sreću (Porezna uprava, 2020).

Usprkos jedinstvenosti karakteristika poreza u praksi postoji više vrsta poreznih oblika. Prema političko-teritorijalnoj organizaciji koja ih ubire, porezi se mogu razvrstati prema načinu utvrđivanja porezne obveze. To uključuje subjektne poreze, koji se odnose na oporezivanje ukupnog prihoda poreznih obveznika, ili objektne poreze, koji se odnose na oporezivanje svakog pojedinog prihoda. Zatim slijede sintetički i analitički porezi koji ovise o tome kako se oporezuju proizvodi i usluge te se stavlja naglasak na njihove ekonomske i društvene učinke. Nadalje slijede reparacijski i kvotni porezi koji se određuju prema modelu porezne obveze i raspodjele poreznog tereta. Sljedeći su fundirani i nefundirani porezi koji se definiraju na temelju kriterija permanentnosti izvora plaćanja poreza. Katastarski i tarifni porezi orijentirani su na službene evidencije koje imaju obilježje javnih isprava, a u njima su sadržani podaci na temelju čega se radi razrez poreza. Opći i namjenski porezi ovise o namjeni trošenja poreznih prihoda. Redovni i izvanredni porezi usmjereni su prema uvjetu redovnosti. Na kraju dolaze osnovni i dopunski porezi koji se ovise o financijskoj izdašnosti te neposredni i posredni porezi koji u svojoj suštini služe za prevaljivanje porezne obveze na drugog poreznog obveznika. U većini drugih zemalja primarni porezi su sljedeći; porez na dodanu vrijednost, porez na dohodak i porez na dobit koji čini većinu poreznih prihoda, između 50 % do 80 % (Jelčić, 1997; Balog i Lešić, 2021).

Što se tiče porezne politike, ona se može definirati kao skup zakona, smjernica i mjera koje vlada koristi za prikupljanje poreza i upravljanje poreznim sustavom u svrhu ostvarivanja ekonomskih i socijalnih ciljeva. Ova politika utječe na raspodjelu prihoda, stimulaciju ili destimulaciju određenih gospodarskih aktivnosti, te pravednost i efikasnost poreznog sustava.

Sama porezna politika uključuje strategije nacionalnog razvoja, fiskalne izazove na subnacionalnoj razini, međuvladine fiskalne odnose, globalizaciju poreza, komparativne pristupe poreznoj politici i administraciji, porezne reforme i alternativne strategije za poboljšanje poreznih sustava. (Harvard Kennedy School, 2024)

Porezni sustav kao takav predstavlja konkretizaciju porezne politike. To je zapravo skup svih poreza i pripadajućih poreznih aspekata koji postoje u nekoj državi i određuju njezino porezno opterećenje. Shodno tome da u poreznim sustavima suvremenih država, pa tako i u poreznim sustavu Republike Hrvatske postoji više poreznih oblika, oni kao takvi se mogu opisati kao pluralni. Sama pluralnost poreznog sustava Republike Hrvatske očituje se u postojanju državnih (porez na dodanu vrijednost, porez na dobit, posebni porezi i trošarine), županijskih (porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna motorna vozila, porez na plovila, porez na automate za zabavne igre), gradskih ili općih poreza (prirez porezu na dohodak, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor, porez na korištenje javnih površina, porez na promet nekretnina), zajedničkog poreza (porez na dohodak), poreza na dobitke od igara na sreću i naknade od priređivanje igara na sreću te naknade za priređivanje nagradnih igara. (Porezna uprava, bez dat.)

Zakonodavstvo poreznog sustava u Republici Hrvatskoj koje se odnosi na poduzetništvo uređeno je sljedećim zakonima (Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva [CEPOR], 2022): Općim poreznim zakonom (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20, 114/22), Zakonom o doprinosima (NN 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14, 115/16, 106/18), Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22), Zakonom o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22), Zakonom o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22), Zakonom o porezu na promet nekretninama (NN 115/16, 106/18) i Zakonom o trošarinama (NN 106/18, 121/19, 144/21). (Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva [CEPOR], 2022)

Shodno poreznoj politici Republike Hrvatske u poreznoj politici Europske unije postoji šest vrsta poreza, a to su: porez na dohodak, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost, posebni porezi: (1) trošarine, (2) porez na imovinu i (3) porez na promet imovinom. U skladu s vizijom o razvoju zajedničkog tržišta, EU aktivno radi na usklađivanju poreza, posebno neizravnih poput PDV-a. U okviru izravnih poreza, fokus je na harmonizaciji poreza na dobit, dok harmonizacija poreza na dohodak još nije napredovala značajnije. (Kesner-Škreb, 2007; Grdinić i Katunar, 2011; Kozuharov, 2015; Balog i Lešić, 2021)

Važno je istaknuti i endogene modele rasta koji su usmjereni prema dugoročnim učincima porezne politike te se prema njima porezi mogu podijeliti na dva porezana oblika; distorzivne i nedistorzivne. Pod distorzivnu vrstu poreza se ubrajaju porez na dohodak, porez na dobit i porez na imovinu. Što se tiče nedistorzivnih poreza oni se odnose samo na porez na potrošnju. Mikroekonomskim rječnikom rečeno, distorzivni porezi utječu na odluke pojedinca tako što mijenjaju odnose među cijenama (relativne cijene). Nasuprot tome, nedistorzivni porezi mijenjaju odluke pojedinca promjenom budžetskog ograničenja. Jedini stvarno nedistorzivni porezi su glavarine (engl. lump sum tax), ali se u praksi teško mogu implementirati. Međutim, porezi na potrošnju mogu se smatrati nedistorzivnim ako se jednako primjenjuju na sva dobra (npr. opća stopa PDV-a) jer ne mijenjaju odluke potrošača o izboru proizvoda i ne izazivaju efekt supstitucije. S druge strane, porez na dohodak, primjerice, mijenja ponašanje pojedinaca jer oni mogu odlučiti manje raditi kako bi izbjegli veću poreznu obvezu ili se angažirati u sivoj ekonomiji. U modelima odabira između rada (dokolice) i potrošnje, porez na dohodak također mijenja relativne cijene. (Kneller, Bleaney i Gemmell, 1999)

3. Analiza poreznog opterećenja

Porezno opterećenje u Republici Hrvatskoj ima značajan utjecaj na ekonomsku aktivnost, potrošnju, investicije i opću dobrobit građana. Stoga je izričito važno da porezni sustav bude pravedan, učinkovit i uravnotežen kako bi mogao podržati dugoročni ekonomski rast i razvoj zemlje. Porezno opterećenje u Republici Hrvatskoj obuhvaća poreze i doprinose koje pojedinci i tvrtke moraju platiti državi. To uključuje porez na dohodak, porez na dobit, PDV, porez na imovinu i druge oblike. Stopa poreza može varirati ovisno o vrsti prihoda ili imovine. (Hrvatska enciklopedija, 2024).

3.1. Ukupno porezno opterećenje

Porezno opterećenje građana ima širok spektar implikacija na gospodarski rast, preraspodjelu dohotka, potrošnju, štednju i ekonomsku ravnotežu. Visoko porezno opterećenje može negativno utjecati na poduzetništvo, investicije i konkurentnost, dok nisko porezno opterećenje može potaknuti potrošnju i ekonomski rast. Pravedna raspodjela poreznog tereta među različitim socijalnim skupinama ključna je komponenta poreznog sustava. Važno je napomenuti da porezno opterećenje može varirati između zemalja i unutar iste zemlje, ovisno o različitim faktorima. (Porezna uprava, 2020)

Porezno opterećenje građana obuhvaća sve poreze i doprinose koje moraju platiti državi, kao što su porez na dohodak, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost, porez na imovinu i doprinosi za socijalno osiguranje. Visoki porezi mogu osigurati sredstva za javne usluge, ali istovremeno mogu smanjiti raspoloživi dohodak građana i potaknuti manju potrošnju, rad, ulaganje i poduzetništvo, te negativno utjecati na konkurentnost gospodarstva i privlačnost stranih investitora (Porezna uprava, 2020).

Analizirajući udio poreza u BDP-u, Hrvatska ima visok udio od 18,54 %, prema Eurostatu za 2020. godinu, što je visoko u usporedbi s drugim zemljama EU (Europska komisija, 2022).

3.2. Parcijalna porezna opterećenja

Parcijalno porezno opterećenje može biti određeno prema tipu poreza; (1) neizravni porezi, (2) izravni porezi i (3) socijalni porezi te prema ekonomskoj funkciji, odnosno prema poreznim bazama; (1) potrošnja, (2) rad i (3) kapital. Svaka od spomenutih poreznih baza je moguća porezna osnovica te sa sobom nosi specifične pozitivne i negativne karakteristike. Budući da dohodak i dobit ne ostvaruju svi građani, dok je potrošnja s druge strane prisutna kod svih, ona kao takva predstavlja najširu poreznu osnovicu. Iz tog slijedi da su porezi na promet najizdašniji te su najvećeg stupnja neutralnosti. Nadalje, zaključak je da se potrošnja oporezuje istom stopom bez obzira na to u kojem trenutku će potrošnja doći te prema tome uopće ne utječe ili malo utječe na odluku o štednji i investicijama. (Buljan, 2020)

Naglasak cijelog rada je na problematici parcijalnog poreznog opterećenja poduzetništva stoga je ono u nastavku detaljnije analizirano.

4. Porezno opterećenje poduzetništva

U okviru poduzetništva vrlo je važno među parcijalnim poreznim opterećenjima osvrnuti se na komponentu njegova oporezivanja. Potrebno je istaknuti kako postoji bitna razlika između poreznog opterećenja u užem smislu i poreznog administrativnog opterećenja prema percepciji malih i srednjih poduzeća kao i njihov stvaran utjecaj i učinak na samo poduzetništvo u cjelini (Ravšelj, et al., 2019). Prema tome, porezno opterećenje poduzetništva, može se tumačiti na dva načina; kao porezno opterećenje u užem smislu i kao porezno administrativni opterećenje.

4.1. Uže shvaćanje poreznog opterećenja poduzetništva

Što se tiče poreznog opterećenja u užem smislu, ono se veže na iznos plaćenog poreza odnosno troškova poreza, a ovisi o poreznim osnovicama, poreznim stopama te ostalim primarnim i sekundarnim izravnim dimenzijama relevantnih poreznih oblika (Ravšelj, et al., 2019). U pogledu poreznog opterećenja poduzetništva u Republici Hrvatskoj, u užem smislu, porezno opterećenje uključuje troškove poreza na dohodak, porez na dobit te porez na dodanu vrijednost, kao primarnih izvora poreznog opterećenja te troškove drugih poreznih oblika kojima je izloženo poduzetništvo u Republici Hrvatskoj (Centar za politiku malih i srednjih poduzeća i poduzetništva [CEPOR], 2022). Što se tiče oporezivanja u zemljama EU i zemljama svijeta, Vlade EU i vlade drugih zemalja svijeta, oporezuju svako stvaranje poduzetničke vrijednosti na nekoliko načina: kao dohodak od rada, poslovni dohodak, tekući kapitalni dohodak (dividende i kamate) ili kapitalnu dobit (Henrekson i Sanandaji 2016; Elert et al., 2019).

Administrativno porezno opterećenje obuhvaća troškove ispunjavanja poreznih obveza koje se definiraju prema strogim i složenim poreznim pravilima, preciznije, tercijarnim poreznim segmentima. Sam pojam ispunjavanja poreznih obveza opisuje spremnost poduzetnika ili poreznih obveznika da djeluju u skladu s poreznim zakonodavstvom bez primjene prisilnih mjera (James i Alley, 2002). Prema navedenom, troškovi ispunjavanja poreznih obveza odnose se na sve troškove koji potječu od administrativnih obveza koje poduzetnici trebaju ispuniti u skladu s poreznim zakonodavstvom (Ravšelj, et al., 2019). Shodno „Izvešću o globalnoj konkurentnosti“, navedeni su troškovi vrlo visoki i uključuju troškove vremena i drugih resursa; poput zaposlenika s odgovarajućim znanjima i vještinama, financijskih sredstava i infrastruktura koja je potrebna za provedbu porezne regulative (Schwab, 2015). Što se tiče troškova ispunjavanja poreznih obveza poduzeća, oni kao takvi ne uključuju stvarne porezne

troškove, troškove upravljačkog računovodstva i sustava izvještavanja, troškove razvoja i održavanja financijskog računovodstvenog sustava (Europska komisija, 2022). Spomenuti troškovi simboliziraju fiksne troškove poslovanja koji ne ovise o profitabilnosti poduzetnika i poduzeća (Block, 2021).

4.1.1. Porez na dohodak

Porez na dohodak jedan je od najstarijih i najvažnijih oblika poreza koji igra ključnu ulogu u poreznom sustavu svih zemalja svijeta. Ova vrsta poreza najstariji je oblik poreza koji utječe na blagostanje poreznih obveznika. Današnji porez na dohodak potječe još iz Engleske, gdje je uveden 1798. godine kako bi se financirao rat s Napoleonom (Jelčić, 1997). Porezna uprava jednostavno definira porez na dohodak kao dohodak od samostalne djelatnosti što se utvrđuje kao razlika između primitaka i izdataka na osnovi podataka iz propisanih poslovnih knjiga (Porezna uprava, 2020). Porez na dohodak je porez na dohodak pojedinca ili kućanstva obuhvaćajući dobit od imovine (Europska komisija, 2022). Porez na dohodak kao takav pripada skupini izravnih poreza iz razloga jer se porezna snaga poreznog obveznika zahvaća izravno te se on svrstava u porezni oblik prema kojem su porezni obveznici fizičke osobe. Što se tiče oporezivanja poreza na dohodak ono se temelji na plaćanju poreza prema ekonomskoj snazi koja je u ovo slučaju dohodak (Jelčić, 2001).

Obveznik poreza na dohodak obično je fizička osoba, bilo domaća ili strana, koja ostvaruje dohodak na području Hrvatske. Domaći obveznik mora imati prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj, dok je strani obveznik fizička osoba koja ostvaruje dohodak u Hrvatskoj ili je zaposlena u službi Republike Hrvatske. Obveznik poreza na dohodak je također nasljednik, za sve porezne obveze koje proizlaze iz dohotka ostvarenog od strane preminulog. Nasljednik istovremeno postaje porezni obveznik za dohodak koji proizlazi iz naslijeđenih izvora dohotka. (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16 (151/22)).

Hrvatski sustav poreza na dohodak obuhvaća posebne olakšice, oslobođenja i poticaje: oslobođenja za hrvatske ratne invalide iz Domovinskog rata i članove obitelji poginulih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, olakšice za potpomognuta područja i grad Vukovar, te poticaje za zapošljavanje i istraživanje i razvoj (Zakon o porezu na dohodak, , NN 115/16 (151/22)).

Sukladno zakonu o porezu na dohodak, izvori dohotka svrstani su u pet kategorija (Porezna uprava, 2020):

- Dohodak od samostalne djelatnosti
- Dohodak od nesamostalnog rada (plaće i mirovine)
- Dohodak od imovine i imovinskih prava

- Dohodak od osiguranja
- Dohodak od kapitala
- Drugi dohodak

Porez na dohodak je instrument koji u sebi sadrži osobni odbitak koji na indirektan način osigurava progresiju sustava. Također, u cijelom promatranom razdoblju u primjenjive su progresivne porezne stope (Šimović i Deskar- Škrbić, 2019).

Postoje različiti modeli ubiranja poreza na dohodak, no razlikujemo četiri osnovna:

- Engleski porez na dohodak kao model oporezuje različite dijelove dohotka (cedule) prvo primjenom proporcionalne porezne stope. Nakon toga, zbroj pojedinačnih cedula čini ukupni dohodak koji se oporezuje progresivnom poreznom stopom. Ovaj model bio je u upotrebi u Republici Hrvatskoj do kraja 1993. godine (Jelčić, 1997).
- Germanski porez na dohodak je specifičan po tome što se ukupni dohodak oporezuje progresivnom poreznom stopom uzimajući u obzir osobna svojstva poreznog obveznika. Iako je složenije odrediti dohodak za oporezivanje u usporedbi s prethodnim modelom, ovaj pristup je u primjeni u većini zemalja (Jelčić, 1997).
- Romanski porez na dohodak kombinira elemente prethodna dva modela, oslanjajući se na cedule kao dio postupka oporezivanja. Određene vrste prihoda oporezuju se analitičkim (cedularnim) porezima koji su dijelom proporcionalni, a dijelom progresivni, bez uzimanja u obzir posebnih okolnosti poreznog obveznika. Nakon toga, primjenjuje se progresivni dopunski porez koji u obzir uzima i posebne okolnosti poreznog obveznika (Jelčić, 1997).
- Dualni modalitet se temelji na principu da se cijeli dohodak, pa tako i dobit poduzeća dijeli na dobit od rada i kapitala. Temelji se na načelu neutralnosti te oporezuje dohotke od kapitala primjenom proporcionalne stope koja je u suštini jednaka stopi poreza na dobit, a ostali izvori dohotka se oporezuju korištenjem progresivne tarife (Šimović i Deskar- Škrbić, 2019; Balog i Lešić, 2021).

Dohodak se može odrediti na dva načina; kao godišnji dohodak te kao konačni dohodak. Osim spomenuta dva primarna načina postoji i jednostavniji i češće korišteniji način utvrđivanja dohotka u obliku paušalnog dohotka. Godišnji dohodak određuje se podnošenjem godišnje porezne prijave (dohodak od samostalne djelatnosti) ili pak posebnim postupkom oporezivanja koji provodi Porezna uprava, a odnosi se na dohodak od nesamostalnog rada ili drugi dohodak. Važno je naglasiti kako je kod godišnjeg dohotka moguće koristiti osobni odbitak. Što se tiče konačnog dohotka, on se utvrđuje prema rješenju Porezne uprave, a ne podnošenjem godišnje porezne prijave. Kod konačnog dohotka se ne može koristiti osobni odbitak. (Balog i Lešić, 2021; Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16 (151/22))

Porezna stopa na dohodak određuje koliki postotak od ukupnog prihoda pojedinca ili kućanstva ide na plaćanje poreza državi. Sukladno trenutnom Zakonu o porezu na dohodak od nesamostalnog rada obračunava se progresivno po minimalnoj stopi od 15 % do maksimuma od 23,6 % na mjesečnu poreznu osnovicu do visine 4.200,00 € te po stopi od 25 % do 35,4 % na mjesečnu poreznu osnovicu koja nadvisuje spomenuti iznos. Mjesečna porezna osnovica sastoji se od iznosa svih primitaka od nesamostalnog rada ostvarenih tijekom mjesečnog razdoblja umanjenog za uplaćene izdatke te umanjen za iznos mjesečnog osobnog odbitka. (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16 (151/22))

Tablica 1. Porezni razredi (mjesečna osnovica) i stope u 2024. godini (iznosi u €) u Republici Hrvatskoj

porezni razred	do 31. prosinca 2023.		od 1. siječnja 2024.	
	stopa	mjesečna osnovica od – do	stopa (min. – maks.)	mjesečna osnovica od – do
1. razred	20 %	0,01 – 3.981,68	15 % - 23,6 %	0,01 – 4.200,00
2. razred	30 %	3.981,69 – beskonačno	25 % - 35,4 %	4.200,01 – beskonačno

Izvor: izrada autorice prema: (Ispate info, 2023)

Od 2024. godine, jedinice lokalne samouprave imaju ovlast samostalno utvrđivati porezne stope godišnjeg poreza na dohodak, u skladu s okvirima propisanim Zakonom o porezu na dohodak. Odluku o poreznim stopama donosi predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave, a objavljuje se u „Narodnim novinama“. Ta odluka mora biti donesena najkasnije do kraja studenoga tekuće godine, a na snagu stupa 1. siječnja sljedeće godine te ostaje na snazi do donošenja nove odluke. Ako predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave ne donese odluku kojom će propisati visinu poreznih stopa u propisanom roku, određuje se niža stopa od 20 % i viša stopa od 30 % (Porezna uprava, 2024).

Tablica 2. Propisane granice visine poreznih stopa godišnjeg poreza na dohodak

razina jedinice lokalne samouprave	niža stopa (%)	viša stopa (%)
općina	od 15,00 do 22,00	od 25,00 do 33,00
grad s manje od 30.000 stanovnika	od 15,00 do 22,40	od 25,00 do 33,60
grad s više od 30.000 stanovnika	od 15,00 do 23,00	od 25,00 do 34,50
Grad Zagreb	od 15,00 do 23,60	od 25,00 do 35,40

Izvor: izrada autorice prema: (Porezna uprava, 2024)

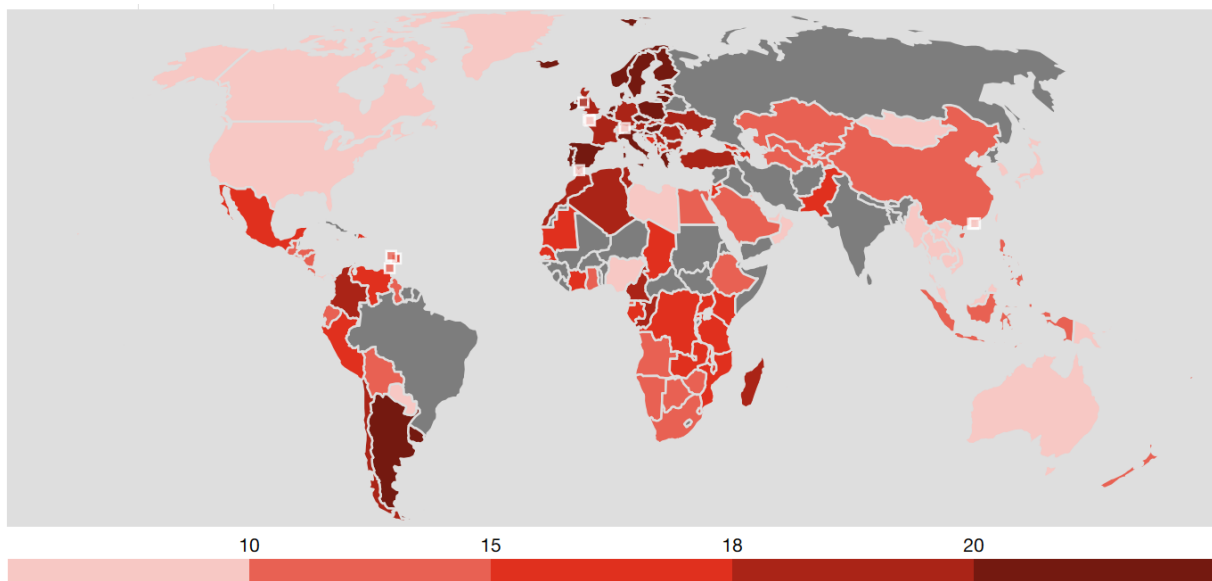
Po istom principu može se oporezivati i dohodak od samostalne djelatnosti umanjen za preneseni gubitak i osobni odbitak (Porezna uprava, bez dat.). Važno je istaknuti kako se porezni gubitak koji se nikako ne može nadoknaditi u poreznom razdoblju u kojem je nastao, prenosi i nadoknađuje umanjenjem dohotka po poreznoj osnovi, u nadolazećih pet poreznih razdoblja (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16 (151/22)). Što se tiče poreznog obveznika koji ostvaruje dohodak od samostalne djelatnosti (obrtnik), on kao takav se može koristiti olakšicama i poticajima koji su dostupni kao što su to poticaji za zapošljavanje, istraživanje i razvoj te slični. Kod paušalnog obrta je situacija takva da se godišnji paušalni porez na dohodak i prirez porezu na dohodak plaća na tromjesečnoj bazi (Pravilnik o tromjesečnom oporezivanju samostalnih djelatnosti, NN 115/16 (1/2024)).

Što se tiče dohodaka od obrta, on se utvrđuje prema poslovnim knjigama, predstavlja razliku između poslovnih primitaka i poslovnih izdataka nastalih u istom poreznom razdoblju. Primici i izdaci se određuju prema njihovoj tržišnoj vrijednosti i to prema načelu blagajne – primici se evidentiraju nakon primljenih uplata, a izdaci nakon obavljenih isplata. Obrtnik je obavezan najkasnije u roku od 8 dana od početka ili prestanka obavljanja djelatnosti podnijeti prijavu u registar poreznih obveznika u nadležnoj ispostavi porezne uprave prema svom prebivalištu ili uobičajenom boravištu. Mjesečni predujam poreza na dohodak određuje porezna uprava putem rješenja. Obrtnik koji započinje samostalno obavljati djelatnost ne plaća predujmove poreza na dohodak do podnošenja prve godišnje porezne prijave. Poreznu osnovicu poreza na dohodak čini dohodak od obrta umanjen za preneseni gubitak i osobni odbitak. (Porezna uprava, bez dat.)

Također postoji i oblik obrta pod nazivom paušalni obrt koji podliježe malo drugačijim zakonskim propisima. Naime, takav porezni obveznik je obrtnik koji ostvaruje primitke od samostalne djelatnosti obrta u skladu s propisima o obrtu, i ispunjava uvjete da ukupni primici u prethodnoj godini nisu viši od 40.000,00 eura te da nije obveznik PDV-a po toj osnovi. Obrtnik koji započinje obavljati samostalnu djelatnost i želi utvrđivati dohodak i porez na dohodak u paušalnoj svoti, dužan je prijaviti početak obavljanja djelatnosti nadležnoj ispostavi porezne

uprave prema prebivalištu ili uobičajenom boravištu u roku od 8 dana od početka djelatnosti. Obrtnik koji već obavlja samostalnu djelatnost i dohodak utvrđuje na osnovi poslovnih knjiga, a želi prijeći na paušalno utvrđivanje dohotka, mora podnijeti prijavu nadležnoj ispostavi porezne uprave do kraja tekuće godine za iduću godinu i to najkasnije 15 dana po isteku kalendarske godine. Godišnji paušalni dohodak utvrđuje se rješenjem nadležne ispostave porezne uprave prema mjestu prebivališta ili uobičajenog boravišta poreznog obveznika i vrijedi do donošenja novog rješenja. Primjenom porezne stope od 12 % na godišnji paušalni dohodak, koji je ujedno i godišnja porezna osnovica, utvrđuje se godišnji paušalni porez na dohodak. Mjesečni paušalni porez na dohodak utvrđuje se dijeljenjem godišnjeg paušalnog poreza na dohodak s dvanaest, odnosno s razmjernim brojem mjeseci poreznog razdoblja u kojima porezni obveznik obavlja samostalnu djelatnost. (Porezna uprava, bez dat.)

Na sljedećoj karti svijeta (Slika 1) slikovito se prikazuje raspodjela najviših zakonskih stopa poreza na dohodak diljem svijeta u 2023. ili 2024. godini (ovisno o dostupnim podacima). Najviše zakonske stope poreza na dohodak, u zoni od 20 % na više, imaju dio Južne Amerike i dio Sjeverne Europe, dok najniže, ispod svjetskog prosjeka imaju Sjeverna Azija i sjeverni dio Južne Amerike. Zemlja koja prednjači u najvišoj stopi poreza na dohodak je Mađarska (27 %), a najmanju stopu poreza od 5 % imaju Ujedinjeni Arapski Emirati.

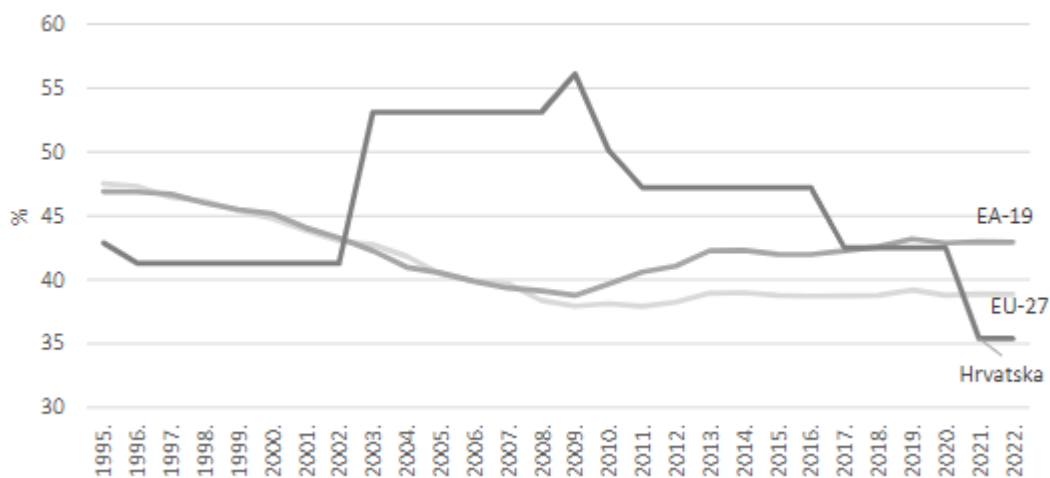

Slika 1. Svjetska karta najviših zakonskih stopa poreza na dohodak (uključujući prireze i isključujući lokalne poreze za 2023. ili 2024. godinu)

(Izvor: PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC] , (bez dat.))

Iako postoje tendencije za poreznu harmonizaciju, stope poreza na dohodak u zemljama EU nisu standardizirane. Svaka pojedina zemlja zasebno određuje stope i druge komponente poreza na dohodak te samostalno i prema potrebama troši prikupljeno porezni prihod (Nicholson, 2022). Prema podacima s početka 2024. godine neke su se zemlje koristile proporcionalnim poreznim stopama, dok većinski dio zemalja EU ima marginalnu ili progresivnu strukturu poreza na dohodak, te se prema tome stopa poreza na dohodak povećava ili smanjuje ovisno o ostvarenom dohotku (Šimurina et al., 2018; Nicholson, 2022).

Prosječna najviša zakonska stopa poreza na dohodak na početku 2022. godine za organizaciju EU-27 naglo pada s 47,5% na 37,9% u razdoblju između 1995. do 2011. Između 2011. i 2013. primjetan je rast na razinu od 39% i od tada ostaje skoro nepromijenjena. Za područje EA-19 prosječna stopa prati sličan trend kao ona za EU-27, do 2007. godine pada. Nakon te iste godine raste s 39,4% na 42,3% i na toj razini se zadržava do 2022. godine. U Hrvatskoj prosječna stopa postiže svoj vrhunac u 2009. godini kada dolazi do razine od 56,1%. Od 2009. godine prati padajući trend te se u 2022. zaustavlja na 35,4%. Sva navedena kretanja stope vidimo prikazano na Grafikon 1.

Grafikon 1. Prosječne najviše stope poreza na dohodak u zemljama organizacije EU-27, područja EA-19 i Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2022. (u %)

Izvor: (Poduzetničko društvo u europskom kontekstu, 2024)

Kada je riječ o poreznim prihodima oni se kao takvi svrstavaju u skupinu zajedničkih poreza te dio poreza pripada državnom proračunu, a drugi dio poreza ide u proračun županija, gradova ili općina (Porezna uprava, bez dat.). Prihod od poreza na dohodak dijeli se na: udio općine, odnosno grada 74 %, udio županije od 20 % i udio za decentralizirane funkcije od 6 %

(Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, 2024). Predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave može slobodno donijeti odluku o praćenju prireza na dohodak koji čine prihod jedinice lokalne samouprave na području gdje je prebivalište ili uobičajeno mjesto boravišta poreznog obveznika (Zakon o lokalnim porezima, 2024).

Kretanje udjela prihoda od poreza na dohodak u BDP-u u razdoblju od 2008. do 2020. godine se razlikuje po pojedinim zemljama, ali Tablica 3. ukazuje na generalni trend rasta i u zemljama organizacije EU-27, ali i na području EA-19. Komparativnom analizom udjela prihoda od poreza na dohodak u BDP-u po zemljama Europske unije ukazuje na činjenicu da je porez na dohodak sukladno Wagnerovu zakonu, financijski izdašniji u razvijenijim zemljama, pa tako i u Hrvatskoj (Balog i Lešić, 2021).

Tablica 3. Prihodi od poreza na dohodak u zemljama organizacije EU-27 i područja EA-19 za 2008., 2014. i 2020. godinu (apsolutno i relativno)

prostorni obuhvat	2008. (u % od BDP-a)	2014. (u % od BDP-a)	2020. (u % od BDP-a)	rang 2020.	prihod 2020. (u mlrd. EUR)
Austrija	10,3	10,4	9,4	9	35,8
Belgija	12,3	12,9	11,8	5	54,0
Bugarska	2,7	3,1	3,5	25	2,2
Češka	3,9	4,2	5,2	22	11,3
Cipar	4,3	2,7	3,4	26	0,7
Danska	24,0	28,5	26,9	1	84,1
Estonija	6,1	5,7	6,2	17	1,7
Finska	12,7	13,3	12,6	3	29,9
Francuska	7,9	8,7	9,6	8	222,0
Grčka	4,5	5,9	6,3	16	10,4
Hrvatska	3,8	3,8	3,6	24	1,8
Irska	9,0	9,4	6,6	15	24,6
Italija	11,3	11,9	12,6	4	207,6
Latvija	5,9	5,9	6,1	18	1,8
Litva	6,5	3,6	7,1	13	3,5
Luksemburg	7,6	8,4	9,8	6	6,3
Mađarska	7,5	4,9	5,3	20	7,2
Malta	5,7	6,4	7,8	12	1,0
Nizozemska	6,5	6,9	9,0	10	72,3
Njemačka	9,0	8,9	9,7	7	327,0
Poljska	5,3	4,6	5,3	21	27,6
Portugal	5,4	7,7	7,0	14	14,0
Rumunjska	3,2	3,5	2,4	27	5,3
Slovačka	3,1	3,0	3,8	23	3,5
Slovenija	5,7	5,0	5,4	19	2,5
Španjolska	7,1	7,7	8,8	11	99,0
Švedska	15,8	14,7	14,8	2	70,5
Island	13,6	13,8	15,8	/	3,0
Norveška	8,9	9,9	11,3	/	35,9
EU-27	9,0	9,5	9,9	/	1.327,3
EA-19	8,7	9,2	9,8	/	1.117,3

Izvor: izrada autorice prema: (Directorate-General for Taxation and Customs Union [DG TAXUD] (2022 b))

Prihodi od poreza na dohodak Republike Hrvatske u 2020. godini bili su 1,8 mlrd. EUR, odnosno 3,6 % BDP-a isto kao i prethodne godine, što je Hrvatsku stavilo na 24. mjesto u organizaciji EU-27. Porez na dohodak ima progresivnu poreznu tarifu te ga, osim osobnog odbitka, obilježava primjena četiriju poreznih stopa, u rasponu od 15 do 45 %. Posebnost je

oporezivanja dohotka u Hrvatskoj to što se dohodak od kamata, dividendi i kapitalnih dobitaka ne oporezuje (Hrvatska enciklopedija, 2024).

4.1.2. Porez na dobit

Porez na dobit, koji je postao dio većine suvremenih poreznih sustava s pojavom društava kapitala sredinom 19. stoljeća, predstavlja samostalan porezni oblik koji funkcionira na specifičan način. Danas je porez na dobit ključan element svakog fiskalnog sustava, značajno utječući na donošenje investicijskih odluka (Ćurković, 2016). Premda se o potrebi uvođenja poreza na dobit raspravljalo još u 19. stoljeću, on je uveden tek u 20. stoljeću. Danas se ovaj porezni oblik s pravom ubraja među najznačajnije poreze u poreznim sustavima suvremenih država (Porezna uprava, 2020).

Porez na dobit primjenjuje se na trgovačka društva, kao i na druge pravne i fizičke osobe rezidente Republike Hrvatske, koji samostalno, trajno i s ciljem ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda, odnosno drugih gospodarski procjenjivih koristi, obavljaju gospodarsku djelatnost. Ovaj porez obuhvaća prihod koji ostaje nakon odbitka svih troškova i rashoda od ukupnih prihoda te spada u kategoriju izravnih poreza (Dojčić i ostali, 2023.). Tu je važno istaknuti kako je porez na dobit drugi po važnosti u segmentu izravnih poreza. Vrlo važan element poreza na dobit su porezne olakšice, oslobođenja i poticaji koji mladim poduzetnicima općenito nude razne mogućnosti za započinjanje željenog poslovnog pothvata (Porezna uprava, 2024).

Kako ističe Miletić (2004), ekonomska obilježja poreza na dobit su efikasnost, pravednost, jednostavnost, stabilnost, transparentnost i fiskalna izdašnost. Ekonomska obilježja poreza na dobit uključuju nekoliko ključnih aspekata koji ga čine važnim elementom fiskalnog sustava. Prije svega, porez na dobit nastoji biti efikasan, minimalno ometajući ekonomske aktivnosti i potičući učinkovito korištenje resursa u gospodarstvu. Pravednost je također bitna karakteristika, jer porezni sustav treba osigurati da subjekti sličnih financijskih situacija plaćaju sličan iznos poreza, dok različito oporezuje one s različitim financijskim mogućnostima. Jednostavnost je još jedno važno obilježje, jer porezni sustav treba biti što jednostavniji za razumijevanje i primjenu, smanjujući administrativne troškove i olakšavajući pridržavanje zakonskih odredbi. Stabilnost poreza na dobit osigurava stabilan i predvidljiv izvor prihoda za državu, što je ključno za dugoročno planiranje i održavanje fiskalne politike. Transparentnost je također ključna, jer porezni sustav mora biti jasan i razumljiv, omogućujući poreznim obveznicima da shvate kako se njihov porez obračunava i koristi, čime se povećava povjerenje u sustav. Na kraju, fiskalna izdašnost poreza na dobit osigurava značajan prihod

za državni proračun, omogućujući financiranje javnih usluga i infrastrukture, što je od vitalne važnosti za funkcioniranje države. (Miletić, 2004)

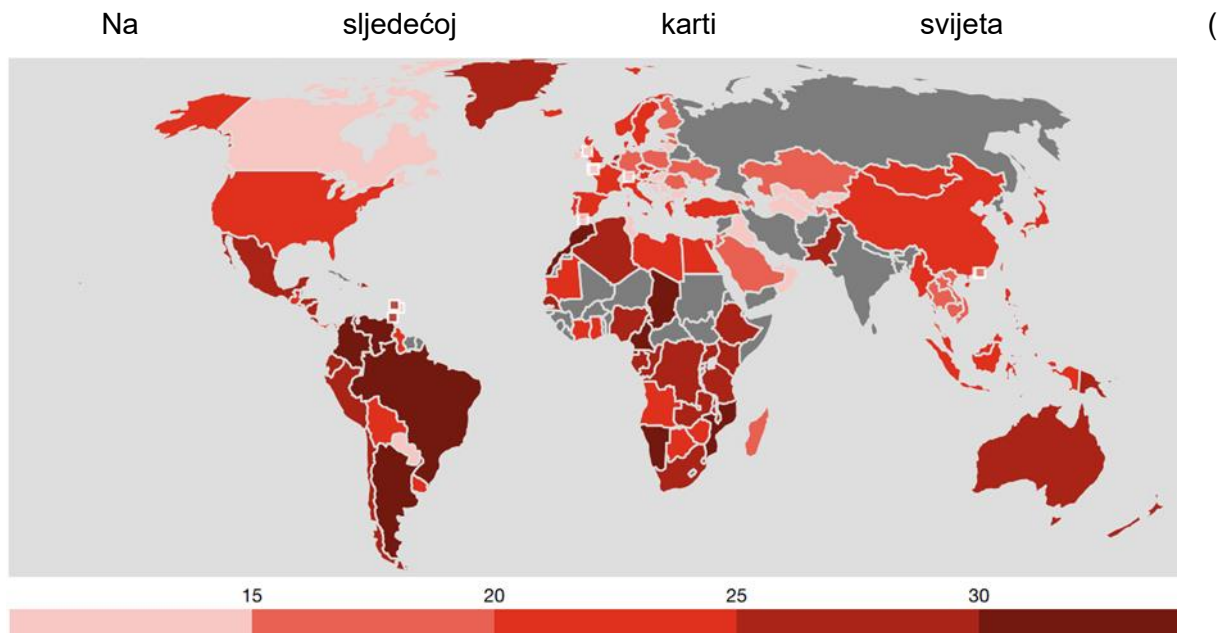
Prema zakonu o porezu na dobit, obveznici ovog poreza su trgovačka društva i druge pravne i fizičke osobe rezidenti Republike Hrvatske koje obavljaju gospodarsku djelatnost samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda. Također, tuzemne poslovne jedinice inozemnih poduzetnika (nerezidenata) te fizičke osobe koje ostvaruju dohodak prema propisima o oporezivanju dohotka, ako izaberu plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak. Obveznici su i fizičke osobe koje ostvaruju dohodak od obrta i sličnih djelatnosti, ako u prethodnom poreznom razdoblju imaju primitak veći od 1.000.000,00 €. Državna tijela, lokalne samouprave, državne ustanove, vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, udruge i slične organizacije koje obavljaju gospodarsku djelatnost su obveznici ako bi neoporezivanje te djelatnosti dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu. (Porezna uprava, 2020)

Porez na dobit plaća se po stopi od 20 %. Iako se lokalna i područna (regionalna) samouprava manje oslanjaju na poreze u usporedbi sa središnjom državom, porezni prihodi i dalje čine 60 % ukupnih prihoda njihovih proračuna (Hrvatska enciklopedija, 2024).

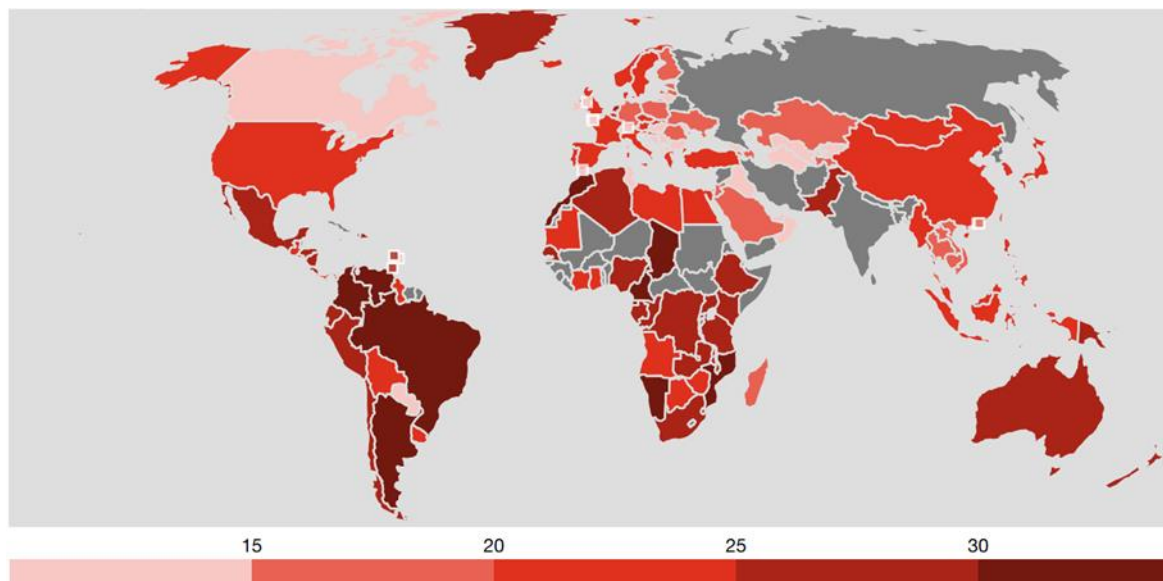
Osnovna razlika između poreza na dobit i poreza na dohodak je u tome na koga se ti porezi fokusiraju. Dok se porez na dohodak odnosi na oporezivanje prihoda fizičkih osoba, porez na dobit oporezuje prihode pravnih osoba. Važno je napomenuti da u Republici Hrvatskoj, pod određenim uvjetima, porez na dobit može biti obavezan i za fizičke osobe. Ono što je zajedničko i jednom i drugom poreznom obliku je njihova ekonomska učinkovitost u prikupljanju prihoda. Porez na dobit predstavlja isključivi prihod proračuna središnje države, dok se prihodi od poreza na dohodak dijele između jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj. (Ekonomska baza, 2023)

Osnovica poreza na dobit se određuje prema računovodstvenim pravilima kao razlika između prihoda i rashoda prema načelima računovodstva. Ta dobit se prilagođava za prihode i rashode koji se priznaju u porezne svrhe. Neke stavke koje umanjuju oporezivu dobit uključuju prihode od dividendi, prihode od otpisanih potraživanja, troškove obrazovanja i stručnog usavršavanja zaposlenika te troškove istraživanja. S druge strane, neki faktori koji povećavaju oporezivu dobit su troškovi prisilne naplate poreza, kazne izrečene od strane nadležnih tijela i zatezne kamate. U Republici Hrvatskoj, porez na dobit plaća se putem mjesečnih predujmova. Ti predujmovi izračunavaju se tako što se dobit iz prethodnog obračunskog razdoblja (prošle godine) podijeli s 12, a taj iznos se uplaćuje svakog mjeseca u idućem obračunskom razdoblju. Na kraju obračunskog razdoblja provjerava se stvarni iznos poreza na dobit koji poduzeće treba platiti. To može rezultirati povratom poreza ako je više uplaćeno predujmovima ili plaćanjem razlike poreza ako je uplaćeno manje od stvarne dobiti. (Ekonomska baza, 2023)

Trenutačno u Republici Hrvatskoj postoje dvije stope poreza na dobit. Ako su prihodi u kalendarskoj godini manji ili jednaki 1.000.000,00 €, stopa poreza na dobit iznosi 10 %. Ako su prihodi veći od tog iznosa, stopa poreza na dobit iznosi 18 %. Što se tiče poreza na dobit po odbitku, on kao takav iznosi 15 %, osim za dividende i udjele u dobiti, na koje se plaća po stopi od 10 %. Za sve vrste naknada i usluga nerezidentima, uključujući usluge istraživanja tržišta, poreznog i poslovnog savjetovanja te revizorske usluge, porezna stopa je 25 %. Osim toga, primjenjuje se stopa od 10 % za naknade nastupe inozemnih izvođača. (Porezna uprava, 2020)

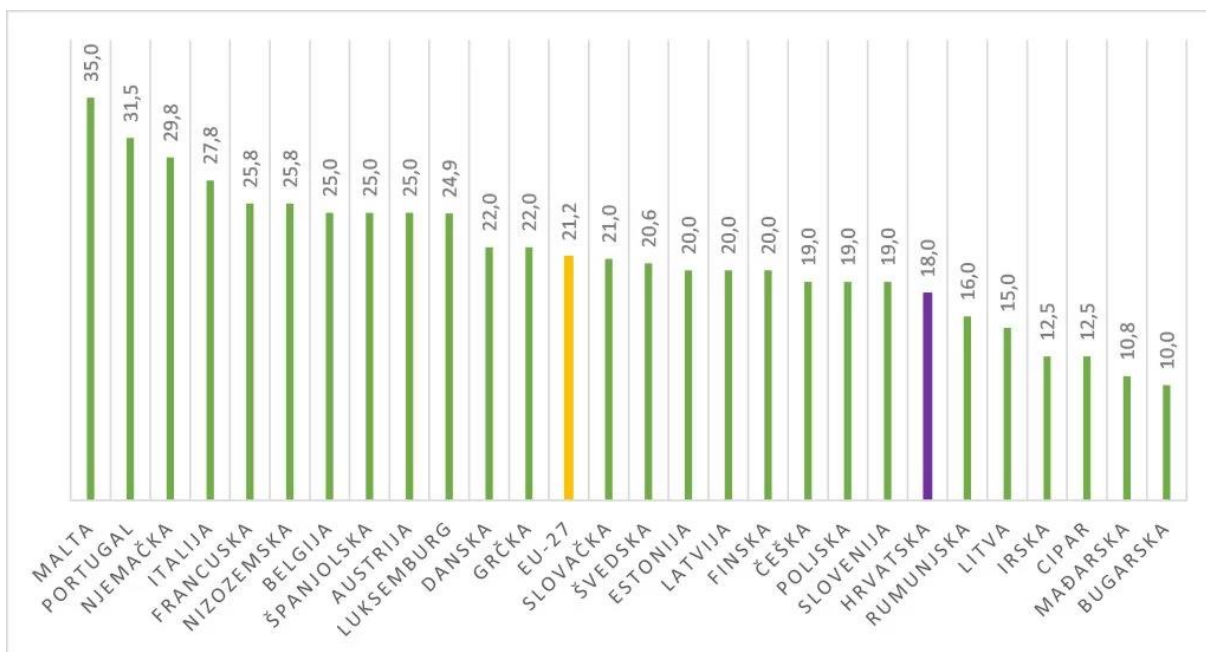

Slika 2) slikovito se prikazuje raspodjela najviših zakonskih stopa poreza na dobit diljem svijeta u 2023. ili 2024. godini (ovisno o dostupnim podacima). Najviše zakonske stope poreza na dobit, u zoni od 20 % na više, imaju velik dio Južne Amerike i dio Sjeverne Europe, dok najniže, ispod svjetskog prosjeka imaju Sjeverna Azija i sjeverni dio Južne Amerike. Zemlje koje prednjače u najvišoj stopi poreza na dobit su Malta i Kolumbija (35 %), a najmanju stopu poreza od 9 % imaju Mađarska i Ujedinjeni Arapski Emirati.

Slika 2. Svjetska karta najviših zakonskih stopa poreza na dobit za 2023. ili 2024. godinu (Izvor: PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC] , (bez dat.))

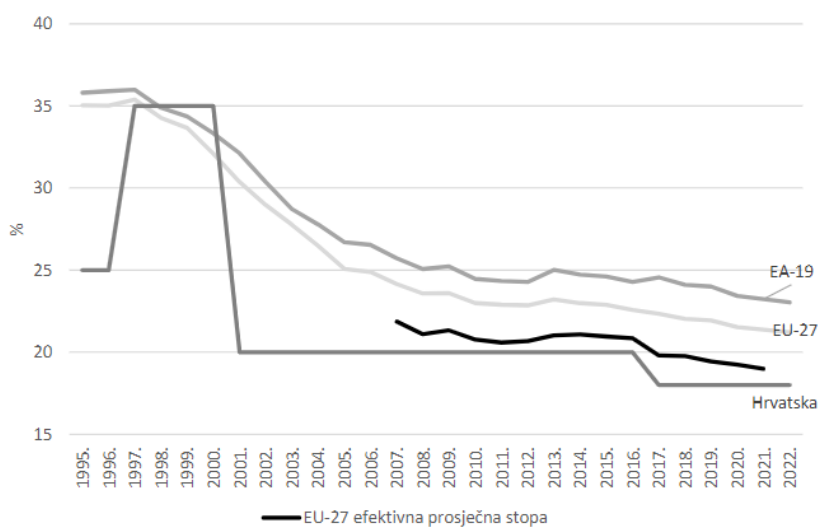
Prikaz najviših propisanih zakonskih poreznih stopa poreza na dobit u zemljama članicama EU i prosječna stopa EU-27 dan je na Grafikon 2. Iz grafikona je evidentno da Republika Hrvatska ima nižu najvišu stopu poreza na dobit s obzirom na prosjek EU i većinu drugih zemalja. Međutim, što se tiče najviših poreznih stopa tu ipak prednjače Malta (35 %) i Portugal (31,5 %). Smanjenje stope poreza na dobit trebalo bi potaknuti investicije i privući poduzeća u Hrvatsku jer niže stope znače veći dio dobiti koji ostaje poduzećima, što ih može odvratiti od premještanja poslovanja u druge zemlje poput Portugala. Međutim, važno je napomenuti da sama stopa poreza na dobit nije jedini faktor koji utječe na odluku poduzeća o investiranju. Ona se kombinira s regulacijama, efikasnošću javne uprave, kvalifikacijama radne snage i drugim faktorima. Postoje ograničenja koja propisuju pravila EU, primjerice, u pogledu porezne konkurencije između država. Primjerice, Irska je smanjila svoju stopu poreza na dobit s 40 % na 12,5 % krajem 1990-ih i početkom 2000-tih kako bi privukla investicije i potaknula stvaranje novih radnih mjesta. (Ekonomaska baza, 2023)

Grafikon 2. Najviše zakonski propisane stope poreza na dobit u državama članicama Europske unije u 2022. godini

Izvor: Ekonomska baza (2023)

Prema dostupnim statističkim podacima razvidno je da prosječna najviša zakonska stopa poreza na dobit pada u cijelom razdoblju od 1995. godine do 2022. Ovaj trend pada koji je prikazan na *Grafikon 3.* vrijedi za organizaciju EU-27, ali za područje EA-19 te za Hrvatsku.

Grafikon 3. Kretanje prosječne najviše stope poreza na dobit u zemljama organizacije EU-27, područja EA-19 i Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2022. godine (u %)

Izvor: (Poduzetničko društvo u europskom kontekstu, 2024)

Prihodi od poreza na dobit unatrag dva desetljeća kretali su se većinom između 2% i 3%. Nakon izraženijeg pada nakon 2009. godine, dolazi do rasta u razdoblju između 2009. i 2018. godine, no taj rast nije bio značajan. U 2019. i 2020. godini opet je zabilježen pad prihoda od poreza na dobit. Padovi prihoda od poreza na dobit su bili pravilo u većini država članica pa tako i u Hrvatskoj što je prikazano u Tablica 4. najveće padove udjela prihoda od poreza na dohodak u BDP-u u razdoblju od 2008. do 2020. godine zabilježile su Latvija i Mađarska, a najveći rast Irska i Švedska.

Tablica 4. Prihodi od poreza na dobit u zemljama organizacije EU-27 i područja EA-19 za 2008., 2014. i 2020. godinu. (apsolutno i relativno)

prostorni obuhvat	2008.	2014.	2020. (u % od BDP-a)	rang 2020.	prihod 2020. (u mlrd. EUR)
Austrija	2,5	2,2	2,1	17	8,0
Belgija	3,3	3,1	3,3	4	14,9
Bugarska	2,9	2,0	2,2	16	1,3
Češka	4,0	3,3	3,1	6	6,7
Cipar	6,4	6,4	5,9	1	1,3
Danska	2,5	2,8	2,6	12	8,1
Estonija	1,6	1,7	1,7	23	0,4
Finska	3,3	1,9	2,1	18	5,0
Francuska	3,0	2,6	2,7	11	62,7
Grčka	2,1	1,9	1,2	25	2,0
Hrvatska	2,9	1,7	2,3	13	1,1
Irska	2,8	2,4	3,2	5	12,0
Italija	2,9	2,2	2,1	19	34,1
Latvija	3,0	1,5	0,7	27	0,2
Litva	2,7	1,4	1,6	24	0,8
Luksemburg	5,0	4,1	4,8	2	3,1

Mađarska	2,5	1,5	1,2	26	1,6
Malta	5,8	5,9	4,6	3	0,6
Nizozemska	3,3	2,5	3,1	7	24,7
Njemačka	2,5	2,4	2,2	15	74,4
Poljska	2,7	1,8	2,3	14	11,9
Portugal	3,5	2,8	2,8	10	5,5
Rumunjska	2,9	2,1	1,9	22	4,1
Slovačka	3,0	3,3	3,0	8	2,8
Slovenija	2,5	1,4	1,9	21	0,9
Španjolska	2,8	2,0	2,0	20	22,1
Švedska	2,6	2,6	3,0	9	14,2
Island	1,9	3,2	2,2	/	0,4
Norveška	12,0	6,6	2,4	/	7,6
EU-27	2,8	2,4	2,4	/	324,6
EA-19	2,8	2,4	2,4	/	275,5

Izvor: izrada autorice prema: (Directorate-General for Taxation and Customs Union [DG TAXUD] (2022 b))

4.1.3. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost ili skraćeno PDV jedan je od najpoznatijih oblika neizravnih poreza. Neizravne poreze ne snosi izravno onaj tko ih uplaćuje u državni proračun, već ih se obično prenosi na druge. U PDV-u se oporezuje samo dodana vrijednost u svakoj fazi oporezivanja. Prema Nikoliću (1999), dodana vrijednost može se definirati kao razlika između vrijednosti prodaje proizvedenih dobara i usluga te vrijednosti kupljenih inputa potrebnih za proizvodnju. U ovom slučaju, rad nije uključen u inpute. Drugim riječima, dodana vrijednost predstavlja vrijednost koju proizvođač dodaje inputima prije nego što ih proda kao gotove proizvode. Porezni obveznici neizravnih poreza kroz cijenu svojih proizvoda i usluga prebacuju teret tih poreza na krajnjeg potrošača, odnosno građane (Ostrički, 2021).

Porez na dodanu vrijednost (PDV) naplaćuje se na dodanu vrijednost proizvoda i usluga tijekom svake faze proizvodnje i distribucije. Obično se primjenjuje kao postotak na cijenu proizvoda ili usluge. PDV se prikuplja od krajnjih potrošača te ga plaćaju svi sudionici u lancu vrijednosti, stoga se svrstava među neizravne poreze jer ga porezni obveznik može prebaciti na krajnjeg potrošača. Obveznici poreza na dodanu vrijednost (PDV) su isključivo subjekti registrirani za obavljanje poduzetničke djelatnosti prema odredbama Zakona o porezu na dodanu vrijednost. To su svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost, bez obzira na svrhu i rezultat te djelatnosti, svaka osoba koja povremeno isporučuje nova prijevozna sredstva, porezni obveznik koji nema sjedište, prebivalište, boravište ili poslovnu jedinicu na području Republike Hrvatske, ali obavlja isporuke dobara i usluga čije je mjesto oporezivanja u Republici Hrvatskoj, te tijela državne vlasti, tijela državne uprave, tijela

i jedinice lokalne i područne samouprave, komore te druga tijela s javnim ovlastima ako obavljaju gospodarsku ili drugu djelatnost. (Ostrički, 2021)

Porez na dodanu vrijednost je vrsta poreza na promet te je jedan od najmlađih poreza jer je prvi put uveden davne 1958. godine u Francuskoj, a zatim i u ostalim zemljama svijeta. PDV je neto multi fazni porez na promet. Ključno obilježje ovog poreza je da se oporezivanje provodi u svakoj fazi i to tako da se oporezuje samo dodana vrijednost (Bakran et. al., 2016). Dodana vrijednost je razlika između vrijednosti prodaje proizvedenih dobara i usluga kao i vrijednosti kupovina inputa (Marković i Karačić, 2018). Republika Hrvatska je uvela porez na dodanu vrijednost kao dio reforme poreznog sustava nakon Domovinskog rata, kako bi odgovorila na zahtjeve suvremenog i tranzicijskog doba. Uvođenje ovog poreza također je bilo važno radi usklađivanja s poreznim sustavom Europske unije.

Postoje tri oblika poreza na dodanu vrijednost, a to su proizvodni, dohodovni i potrošni. Proizvodni PDV, odnosno porez na bruto dodanu vrijednost, obuhvaća i bruto investicije u osnovna sredstva. Drugim riječima, proizvodni oblik PDV-a određuje se tako da se od prodajne vrijednosti outputa oduzima samo kupovna vrijednost obrtnih sredstava, tj. kratkotrajnih inputa (izuzev inputa rada), ali ne i nabavna vrijednost osnovnih sredstava amortizacije. Dohodovni PDV u svoju poreznu osnovicu uključuje neto investicije u osnovna sredstva, tj. porezna osnovica se utvrđuje kao razlika prodajne vrijednosti outputa i prodajne vrijednosti kratkotrajnih inputa (izuzev inputa rada) uvećane za iznos amortizacije. Naposljetku, potrošni PDV u svoju poreznu osnovicu ne uključuje vrijednost investicija u osnovna sredstva. Njegova porezna osnovica se utvrđuje oduzimanjem od prodajne vrijednosti outputa ukupne vrijednosti svih inputa (izuzev inputa rada) utrošenih za njihovu proizvodnju uključujući vrijednost utrošenu za nabavu osnovnih sredstva, odnosno kapitalnih ulaganja. Posljedično, porezna osnovica kod potrošnog oblika PDV-a može biti negativna pa se time ostvaruje pravo na povrat preplaćenog poreza. Njegova neutralnost i činjenica da supstitucija kapitala radom ne utječe na poreznu osnovicu, razlog su zašto je potrošni oblik PDV-a danas u praksi najčešće korišten oblik PDV-a. S druge strane, proizvodni i dohodovni oblik se u praksi gotovo i ne koriste jer destimuliraju investiranje u osnovna sredstva i suočeni su s problemom definiranja stopa amortizacije. Dodatan nedostatak kod proizvodnog oblika je što su ulaganja u osnovna sredstva dvostruko oporezovana, u procesu kupovine i prilikom prodaje. (Jelčić, 1997)

Porezu na dodanu vrijednost podliježu (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 73/13 (NN 113/22)):

- isporuke svih vrsta dobara i sve obavljene usluge u tuzemstvu uz naknadu;
- vlastita potrošnja;
- isporuke dobara i obavljene usluge bez naknade i s osobnim popustom;

- primljeni predujmovi;
- uvoz;
- inozemne usluge oporezive u tuzemstvu;
- kad domaći poduzetnik iskaže PDV na računu za isporučena dobra i obavljene usluge, iako za to nije ovlašten.

U Hrvatskoj porezna stopa PDV-a varira ovisno o vrsti dobara i usluga. Stopa od 25 % primjenjuje se na isporuku većine dobara i usluga. Za određene kategorije, kao što su usluge smještaja, novine, jestiva ulja i slično, primjenjuje se stopa od 13 %. Za osnovne potrepštine poput kruha, mlijeka, knjiga i lijekova, te za određene usluge poput prikazivanja filmova, primjenjuje se niža stopa od 5 %. Ove stope definirane su prema Zakonu o porezu na dodanu vrijednost i imaju za cilj pravedno oporezivanje ovisno o vrsti proizvoda ili usluga. (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 73/13 (NN 113/22))

Porez na dodanu vrijednost u Republici Hrvatskoj ima nekoliko karakteristika. Prvo, porez se plaća na mjestu isporuke dobara ili usluga. Drugo, porezna obveza se utvrđuje tako što se od obračunatog poreza na isporuke dobara i usluga odbija porez koji je već obračunan pri kupnji istih proizvoda i usluga. Konačno, iznos koji se oduzima od vrijednosti prodaje je ukupni rashod za kapitalna dobra, kako bi se spriječilo dvostruko oporezivanje. Ove karakteristike čine temeljnu strukturu poreza na dodanu vrijednost u Hrvatskoj. (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 73/13 (NN 113/22))

Prema B. Perkoviću, kao što je navedeno u Tablica 5., Hrvatska ima drugu najvišu stopu PDV-a u EU, što rezultirala visokim poreznim opterećenjem. Stopa PDV-a u Hrvatskoj iznosi 25 %, druga je najviša u EU, nakon Mađarske s 27 %, ali ukupno porezno opterećenje može biti manje zbog nižih trošarina i drugih direktnih poreza (Perković, 2023).

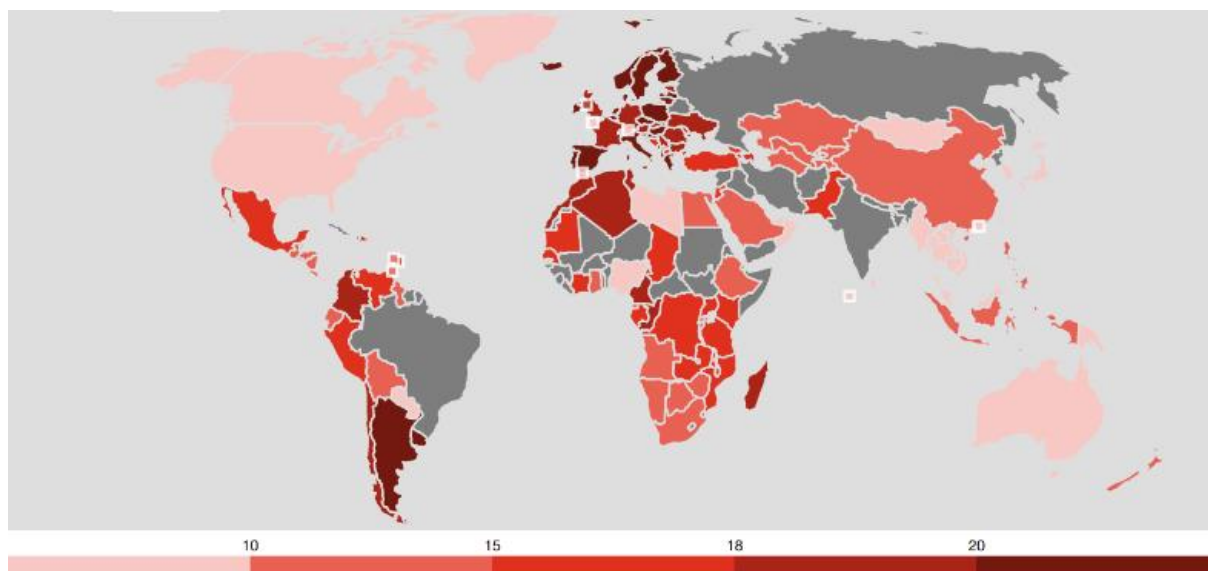
Tablica 5. Stope PDV-a koje se primjenjuju u zemljama EU-a

oznaka države	država članica	standardna stopa	snižena stopa	vrlo snižena stopa	parking stopa
AT	Austrija	20	10 / 13	-	13
BE	Belgija	21	6 / 12	-	12
BG	Bugarska	20	9	-	-
CY	Cipar	19	5 / 9	-	-
CZ	Češka	21	12 / 15	-	-
DE	Njemačka	19	7	-	-
DK	Danska	25	0	-	-
EE	Estonija	22	9	-	-
EL	Grčka	24	6 / 13	-	-
ES	Španjolska	21	10	-	-
FI	Finska	24	10 / 14	-	-
FR	Francuska	20	5,5 / 10	2,1	-
HR	Hrvatska	25	5 / 13	-	-
HU	Mađarska	27	5 / 18	-	-
IE	Irska	23	9 / 13,5	-	-
IT	Italija	22	5 / 10	4	-

LT	Litva	21	5 / 9	-	-
LU	Luksemburg	17	8	3	14
LV	Latvija	21	5 / 12	-	-
MT	Malta	18	5 / 7	-	12
NL	Nizozemska	21	9	-	-
PL	Poljska	23	5 / 8	-	-
PT	Portugal	23	6 / 13	-	13
RO	Rumunjska	19	5 / 9	-	-
SE	Švedska	25	6 / 12	-	-
SI	Slovenija	22	5 / 9,5	-	-
SK	Slovačka	20	10	-	-

Izvor: izrada autorice prema: (Europska unija, bez dat.)

Karta svijeta (Slika 3) prikazuje da najviše prosječne stope PDV-a, u zoni od 20% na više, imaju Južna Azija i sjever, jugozapad i određeni dio središnje Europe. Najniže ispodprosječne opće stope PDV-a imaju Australija i određene zemlje Afrike i Azije. Mađarska ima najvišu stopu od 27%, a Tajvan najmanju od 5%.

Slika 3. Svjetska karta najviših zakonskih stopa poreza na dodanu vrijednost za 2023. ili 2024. godinu (Izvor: PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC], (bez dat.))

Sukladno općem trendu rasta općih, ali i sniženih stopa PDV-a i izmjeni njihova perioda rasta i stagnacija, prihodi od PDV-a u BDP-u za organizaciju EU-27 su općenito rasli, ako izuzmemo 2009. i 2020. godinu. Zbog pozitivnih obilježja PDV-a, članice EU počele su se više oslanjati na PDV kao izvor javnih prihoda, a naročito u doba krize kad su prihodi od PDV-a postali jedan od glavnih izvora pokrivanja rastućih deficita. Primjerice, u Tablica 6. vidimo da je udio prihoda PDV-a u BDP-u za organizaciju EU-27 porastao s 6,8 % u 2008. na 7,4 % u 2021. godini. Najveći rast u razdoblju od 2008. do 2020. zabilježile su Mađarska (2,3%),

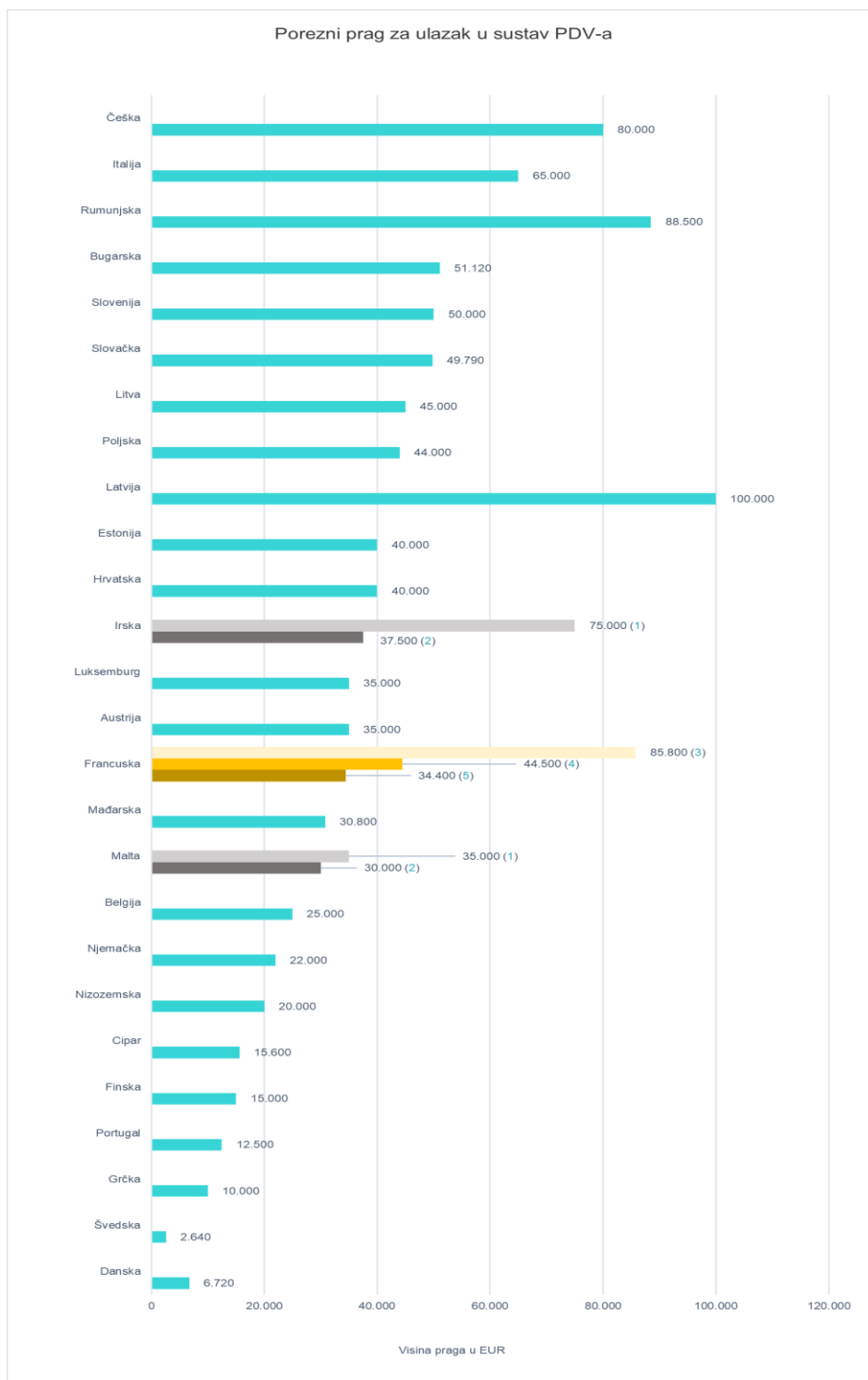
Španjolska (2,2%) i Latvija (2,1%), a najveći pad Irska (-3,1%), Bugarska (-1,0%) te Rumunjska (-0,9%). (Europska komisija- Directorate-General for Taxation and Customs Union [DG TAXUD], 2022b; Eurostat, bez dat.)

Tablica 6. Prihodi od PDV-a u zemljama organizacije EU-27 i područja EA-19 za 2008, 2014. i 2020. godinu (relativno i apsolutno)

prostorni obuhvat	2008.	2014.	2020. (u % od BDP-a)	2021.	rang 2020.	prihod 2020. (u mlrd. EUR)
Austrija	7,4	7,6	7,4	7,6	15	30,9
Belgija	6,9	6,9	6,5	6,9	21	34,8
Bugarska	10,3	9,0	9,1	9,4	4	6,7
Češka	6,4	7,4	7,4	7,6	16	18,1
Cipar	9,6	8,6	8,2	9,1	7	2,2
Danska	9,6	9,4	10,0	10,0	2	33,6
Estonija	7,7	8,5	8,9	9,1	8	2,9
Finska	8,1	9,2	9,2	9,4	5	23,6
Francuska	6,9	6,9	7,0	7,4	19	184,8
Grčka	7,0	7,2	7,8	8,2	13	14,9
Hrvatska	11,8	12,4	12,5	13,1	1	7,6
Irska	7,0	5,9	3,4	3,9	27	16,6
Italija	5,7	5,9	6,0	6,8	23	120,8
Latvija	6,3	7,6	8,5	8,4	11	2,8
Litva	7,9	7,6	8,0	8,4	12	4,7
Luksemburg	6,0	7,3	5,7	6,1	26	4,4
Mađarska	7,6	9,2	9,7	9,9	3	15,2
Malta	7,4	7,3	6,5	6,8	24	1,0
Nizozemska	6,7	6,4	7,4	7,6	17	64,9
Njemačka	6,9	6,9	6,5	7,2	20	259,4
Poljska	7,9	7,2	8,0	8,6	10	49,3
Portugal	8,1	8,5	8,4	8,9	9	19,1
Rumunjska	7,5	7,6	6,1	6,5	25	15,5
Slovačka	6,7	6,6	7,3	7,6	18	7,5
Slovenija	8,3	8,4	7,6	8,2	14	4,3
Španjolska	4,7	6,2	6,3	6,9	22	83,5
Švedska	8,7	8,9	9,2	9,2	6	49,2
Island	8,5	7,7	8,0	8,5	/	1,9
Norveška	7,1	7,7	9,0	8,1	/	33,3
EU-27	6,8	7,0	6,9	7,4	/	1.078,4
EA-19	6,5	6,8	6,6	7,2	/	883,1

Izvor: izrada autorice prema: (Directorate-General for Taxation and Customs Union [DG TAXUD] (2022 b))

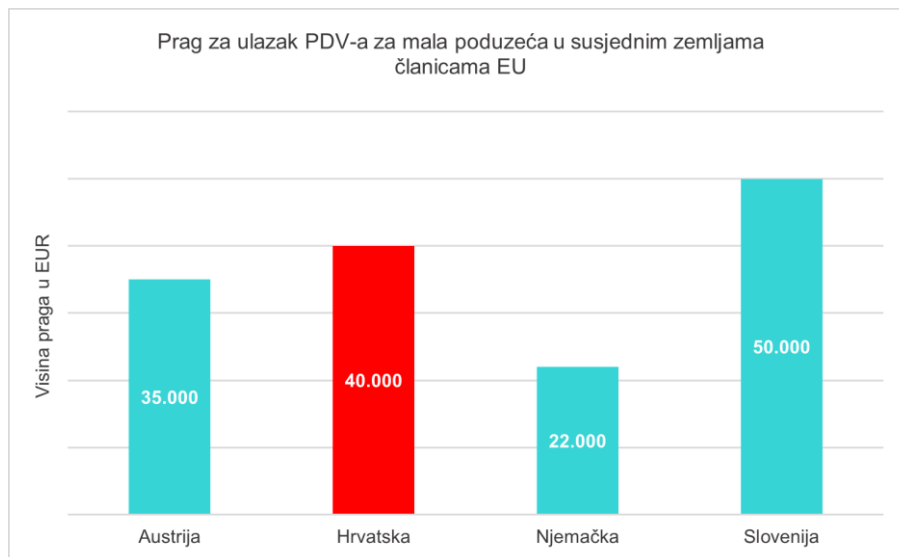
Grafikon 4. prikazuje prag za ulazak malih poduzeća u sustav PDV-a u pojedinim zemljama članicama EU. Svaki porezni obveznik koji ima obvezu ili interes ući u sustav PDV-a mora voditi računa o poreznom pragu. Visine i broj pragova za ulazak u sustav PDV-a značajno variraju među državama članicama. Primjerice, Francuska primjenjuje tri praga, dok Irska i Malta imaju dva praga. Ostale države primjenjuju jedan prag: najviši prag za ulazak u sustav propisuje Francuska za isporuke dobara i hotelski smještaj, te hranu i piće u restoranima (85.800 EUR), dok najniži prag ima Danska (6.722 EUR). U Hrvatskoj je porezni prag za ulazak u sustav PDV-a 39.817 EUR.

Grafikon 4. Porezni prag za ulazak u sustav PDV-a za mala poduzeća u zemljama
Europske unije

Izvor: Porezna uprava (2023)

Grafikon 5. prikazuje usporedbu praga za ulazak PDV-a za u susjednim zemljama članicama EU. Vidljivo je kako najmanji prag ima Njemačka, dok najveći ima susjedna Slovenija.

Grafikon 5. Prag za ulazak PDV-a za mala poduzeća u susjednim zemljama članicama EU

Izvor: Porezna uprava (2023)

4.2. Osvrt na odabrana istraživanja poreznog administrativnoga opterećenja

Kontinuirano mjerenje i procjenu poreznog administrativnog opterećenja na globalnoj razini provode Grupacija Svjetske banke i Pwc u svojim studijama Doing Business i Paying Taxes. Isto tako, procjenom vladinih politika prema poduzetništvu, koje uključuju poreze i regulativu, u svojim analizama kvalitete poduzetničke okoline bavi se i Global Entrepreneurship Monitor ili skraćeno GEM.

4.2.1. Doing Business i Paying Taxes

Studije Doing Business godišnja su istraživanja Grupacije Svjetske banke koja mjere aspekte poslovne regulative i njihov utjecaj na razne aspekte poslovanja malih i srednjih domaćih poduzeća koja su smještena u najvećim poslovnim gradovima u 190 zemalja svijeta. Studijom su obuhvaćeni aspekti u 12 područja poslovne regulative koja se odnose na različite

faze života poduzeća, uključujući pokretanje poslovanja i zapošljavanje radnika, dobivanje građevinskih dozvola, dostupnost električne energije, uknjižbu imovine, te mogućnost dobivanja kredita i zaštita prava manjinskih dioničara na pristup financijama, plaćanje poreza, prekogranična trgovina i ugovaranje s vladom na svakodnevno poslovanje uz izvršavanje ugovora i rješavanje nelikvidnosti na poslovanje u stabilnom poslovnom okruženju. još nekoliko drugih aspekata. Ova regulativa utječe na odluke poput otvaranja poduzeća i odabira lokacije poslovanja. Cilj ovog istraživanja je pružiti relevantne informacije investitorima, poduzetnicima i vladama kako bi poboljšali postojeći uvjete poslovanja. (Grupacija Svjetske banke, Doing Business, 2019)

Ukupna ocjena i rang u segmentu plaćanja poreza determiniraju se na temelju ocjena slijedećih pokazatelja za srednje veliko proizvodno poduzeće; (1) ukupna stopa poreza i doprinosa (u % od komercijalne dobiti), (2) broj plaćanja poreza i doprinosa u godini dana (prilagođen za elektroničko i zajedničko podnošenje i plaćanje), (3) vrijeme potrebno za ispunjavanje poreznih obveza vezanih za tri glavna poreza (u satima godišnje), (4) indeks naknadnog podnošenja poreznih prijava. Ukupna stopa poreza i doprinosa sažima troškove poreza na dobit, socijalnih doprinosa, poreza na rad koji plaća poslodavac, poreza na imovinu i promet imovine, poreza na dividende, kapitalne dobitke, financijske transakcije i poreza na skupljanje otpada, poreza na vozila, ceste i druge vrste poreza. Što se tiče pokazatelja broja plaćanja poreza i doprinosa za proizvodno poduzeće u godini dana, on uključuje ukupan broj plaćenih ili obustavljenih poreza i doprinosa, ubrajajući poreze na potrošnju (PDV, porez na promet ili porez na robu i usluge) te način i učestalost podnošenja i plaćanja. Nadalje, vrijeme potrebno za ispunjavanje poreznih obveza vezanih za tri glavna poreza, ono obuhvaća vrijeme potrebno za prikupljanje podataka i obračun poreza, izradu posebnih poreznih knjiga, po potrebi, ispunjavanje porezne prijave, prijave agencijama te dogovaranje plaćanja ili zadržavanja. Konačno, indeks naknadnog podnošenja prijava poreza, integrira vrijeme potrebno za ispunjavanje poreznih obveza vezanih za povrat PDV-a (u satima), vrijeme za dobivanje povrata PDV-a (u tjednima), vrijeme potrebno za ispunjavanje poreznih obveza vezanih za ispravak poreza na dobit (u satima) i vrijeme potrebno za dovršetak ispravka poreza na dobit (u tjednima). Spomenuti indeks poprima vrijednosti od 0-100, pritom 0 predstavlja najmanje efikasan proces, a 100 najefikasniji. (PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC] i World Bank Group, 2019; Grupacija Svjetske banke – Doing Business, 2019a, 2019b)

Prema podacima lakoće plaćanja poreza i vrijednosti pojedinačnih pokazatelja regulative u području plaćanja poreza za 2018. godinu, prosječni iznos plaćanja za reprezentativno svjetsko poduzeće iznosi 23,1. Vrijeme potrebno za ispunjavanje poreznih obveza iznosilo je 234 sata, a indeks naknadnog podnošenja porezne prijave 60,9/100.

Ukupna stopa poreza i doprinosa bila je 40,5%. (PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC] i World Bank Group, 2019; Grupacija Svjetske banke – Doing Business, 2019)

Prema broju plaćanja poreza i indeksu naknadnog podnošenja prijave u 2018. godini najbolje su rangirane regije Sjeverna Amerika, EU i EFTA, a najlošije Afrika, Srednja Amerika i Karibi te Južna Amerika i Bliski Istok. Promatrajući vrijeme utrošeno na ispunjavanje poreznih obveza najuspješnijim regijama pokazale su se Bliski Istok, EU i EFTA, a najneuspješnijim ponovo Južna Amerika i Afrika. S gledišta strukture plaćanja pojedinog pokazatelja u broju plaćanja dominiraju plaćanja vezana za ostale poreze, a tek onda plaćanja po osnovi poreza na rad i ona koja se odnose na porez na dobit. (PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC], 2020)

U svijetu i ekonomskoj regiji EU-a i EFTA-i u cijelom 15-godišnjem periodu broj plaćanja poreza i vrijeme ispunjavanja poreznih obveza se smanjuje. U RH spomenuti pokazatelji padaju u 2005. godini nakon toga stagniraju do 2012. godine, a u 2013. godini zabilježen je rast na razinu koja opstaje do 2018. godine. Iako je primjetan nepovoljan trend vremenskog ispunjavanja poreznih obveza u RH on je tijekom cijelog perioda ispod svjetskih prosjeka i u rasponu europskih prosjeka. (PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC], 2020)

Republika Hrvatska je prema objavljenim rezultatima istraživanja „Doing Business“ 2020 za 2019. godinu smještena na 51. mjesto sa 73,6 bodova (od maksimalno 100) što predstavlja skok za 7 pozicija u odnosu na 2018. godinu. Na vrhu liste, nalazi se Novi Zeland, a slijede ga Singapur, Hong Kong, Danska, Južna Koreja, Sjedinjene Američke Države, Gruzija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Norveška i Švedska. Litva se visoko pozicionirala na 11. mjestu, dok je Estonija na 18., Latvija na 19., Njemačka na 22., a Švicarska (tek) na 36.

4.2.2. Global Entrepreneurship Monitor (GEM)

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) predstavlja najveće svjetsko istraživanje poduzetničke aktivnosti, pokrenuto je 1999. godine od strane deset najrazvijenijih zemalja. Vođeno je konzorcijem nacionalnih timova pod vodstvom London Business School iz Londona i Babson College iz Bostona. Ovo istraživanje prati poduzetničku aktivnost na individualnoj razini, uzorkom ispitanika za Hrvatsku od 2000. godine. Također, prati poduzetničku okolinu kroz različite faze poduzetničkog ponašanja, uključujući prepoznavanje poslovnih prilika, namjere, pokretanje i rast poslovnih pothvata te izlazak iz poduzetničke aktivnosti. Također istražuje obilježja poduzetničkog ponašanja poput kompetencija, straha od neuspjeha i društvenog statusa. Rezultati GEM istraživanja objavljuju se godišnje i koriste ih međunarodne institucije poput EU-a, Svjetske banke, OECD-a i EBRD-a, kao i vlade u oblikovanju politika prema poduzetništvu. To uključuje različite aspekte poput regulatornog okvira, poticanja rasta

malih i srednjih poduzeća, jačanja inovativnih kapaciteta te obrazovanja i pristupa financiranju. U Hrvatskoj, GEM istraživanje postalo je ključni izvor informacija za nositelje politika na nacionalnoj razini i međunarodne institucije u oblikovanju politika, programa i instrumenata koji podržavaju stvaranje poticajne poduzetničke okoline. Od 2002. godine, CEPOR provodi istraživanje Global Entrepreneurship Monitor za Hrvatsku. (Cepor, bez dat.)

Sa stajališta poduzetničkog procesa, drugim riječima faze izlaska iz poduzetničke aktivnosti, predstavljeni su u rezultatima istraživanja GEM-a te otkrivaju da se RH nalazi na samom vrhu grupe zemalja EU koje su sudjelovale u samom istraživanju. Razlog izlaska iz poslovnog pothvata u RH je porezno opterećenje i birokracija. Zapažen je trend porasta udjela razloga koji se odnosi na porezno opterećenje i birokraciju s 9,8 % u 2021. godini na 15,1 % u 2022. godini. Jedni od vodećih razloga izlaska iz poduzetničke aktivnosti u 2021. godini su bili neprofitabilnost, nova prilika te porezi i birokracija. (Singer i sur., 2022)

Usprkos unaprjeđenjima, vladine politike ka poduzetništvu kao dio komponente poduzetničke okoline koje se prate u dvije važne dimenzije; podrška i prioriteti te porezi i regulativa predstavljaju iznimno ograničavajući čimbenik za poduzetnike u RH. Ocjene koje su dodijeljene ovoj konkretnoj komponenti kvalitete poduzetničke okoline za 2021. godinu, prema analizi prikazanoj u Tablica 7. Ocjena za komponentu vladine politike – porezi i regulativa, Hrvatska i zemlje EU-a u 2021. godini, ocjene u dosegu od 1 – 9. u istraživanju autora Singer i suradnika (2022), ističu se među najnižima u usporedbi s ocjenama drugih osam komponenti (pristup novcima, vladini programi za poduzetništvo, obrazovanje i obuka za poduzetničke kompetencije, transfer istraživanja i razvoja, profesionalna i komercijalan infrastruktura za poduzetništvo, otvorenost domaćeg tržišta, fizička infrastruktura te kulturne i društvene norme). Ova ocjena sugerira da postoji značajna potreba za poboljšanjem u toj specifičnoj sferi kako bi se potaknulo i podržalo poduzetništvo u istraživanom kontekstu. (Singer i sur., 2022)

Tablica 7. Ocjena za komponentu vladine politike – porezi i regulativa, Hrvatska i zemlje EU-a u 2021. godini, ocjene u dosegu od 1 – 9

godina	Hrvatska	EU	najbolji		najlošiji	
2019.	2,96	3,98	5,54	Nizozemska	2,61	Portugal
2020.	2,73	3,83	5,92	Nizozemska	2,73	Latvija, Hrvatska
2021.	3,53	4,88	6,78	Nizozemska	3,48	Slovačka

Izvor: izrada autorice prema: (Singer et al., 2022)

Prema navodima profesorice Singer, posljednje istraživanje GEM-a pokazalo da Hrvatska više nije "mačo" zemlja u poduzetništvu, što znači da se rodni aspekt poduzetništva uravnotežio. Istraživanje je također otkrilo da 63 posto ispitanika u Hrvatskoj vidi poduzetništvo

kao privlačnu karijeru, ali istovremeno postoji vrlo niska percepcija o društvenom statusu uspješnih poduzetnika. Hrvatska se ističe kao zemlja s najnižim stavom o društvenom statusu uspješnih poduzetnika među zemljama Europske unije, sa zaostatkom od 13 postotnih poena u odnosu na prosjek EU (Singer i sur., 2022).

Poduzetnička okolina u Hrvatskoj više ograničava nego stimulira poduzetnike, prema GEM istraživanju za 2022. Istraživanje je provedeno na uzorku od 2000 ispitanika, a rezultati pokazuju da su dinamika domaćeg tržišta i kvaliteta fizičke infrastrukture pozitivne, dok vladine politike, barijere ulaska na tržište i niska razina istraživanja ograničavaju poduzetničku aktivnost. Iako je percepcija inovativnosti visoka, društveni status poduzetnika je nizak. Obrazovaniji ljudi su poduzetnički aktivniji i imaju manji strah od neuspjeha (CENTAR za javne politike i ekonomske analize (CEA), 2022).

5. Opći i specifični ciljevi, utjecaj, učinci i načela oporezivanja poduzetništva

Oporezivanje služi za prikupljanje prihoda potrebnih za financiranje javnih dobara i usluga poput obrazovanja, zdravstva i infrastrukture. Osim prikupljanja prihoda, porezi isto tako mogu smanjiti ekonomsku nejednakost preraspodjelom bogatstva, održavati ekonomsku stabilnost kontroliranjem inflacije i stimuliranjem rasta te poticati ili spriječiti određena ponašanja, kao što su smanjenje zagađenja i zdravstvenih problema. Porezna politika također može potaknuti inovacije i tehnološki napredak putem poreznih poticaja. Utjecaji oporezivanja uključuju financiranje javnih dobara, smanjenje nejednakosti, ekonomski rast, ali i potencijalne negativne učinke poput poremećaja u ekonomskim odlukama i administrativnih troškova. Kao posljedica javljaju se i različiti učinci koji, ovisno o tome jesu li namjerni ili nenamjerni, zahtijevaju korektivne mjere. (Investopedia, bez dat.)

5.1. Međudnos općih ciljeva, utjecaja, učinaka i načela oporezivanja

Prema Mijatoviću, oporezivanje ima nekoliko ciljeva i svrha koje države žele postići. Najvažnije od svega je financiranje javnih potreba, prikupljanje sredstava za financiranje infrastrukture, obrazovanja, zdravstva, sigurnosti, socijalnih programa i drugih javnih usluga koje pruža država. Stoga, oporezivanje ima ulogu održavanja ravnoteže između prihoda i rashoda državnog proračuna te pomaže u osiguravanju dostatnih prihoda za pokrivanje javnih troškova i smanjenje proračunskog deficita. Porezna politika se također koristi za postizanje ekonomske stabilnosti, poticanje potrošnje, poticanje gospodarskog rasta, smanjenje nejednakosti ili reguliranje inflacije (Mijatović, 2004).

U Republici Hrvatskoj, porezni sustav nastoji ostati socijalno pravedan kroz progresivno oporezivanje, gdje veći teret poreza stavlja na one s većim prihodima i bogatstvom, dok se manji teret stavlja na one s nižim prihodima, što može pomoći u smanjenju socijalne nejednakosti i pružanju socijalne zaštite najugroženijim skupinama.

Vlada Republike Hrvatske često kombinira različite porezne politike kako bi postigla više ciljeva istovremeno, pri čemu se ciljevi oporezivanja mogu podijeliti na fiskalne i nefiskalne. Fiskalni ciljevi imaju zadaću stvoriti državi što je moguće više novca, dok nefiskalni ciljevi služe provođenju raznih drugih politika od državnog interesa, kao što su ekonomske, socijalne, demografske, turističke ili ekološke politike. (Mijatović, 2004).

Dvije osnovne vrste ciljeva oporezivanja su fiskalni i nefiskalni. Fiskalni ciljevi fokusirani na korištenje poreza za prikupljanje potrebnih financijskih sredstava za financiranje javnih potreba (Mahović-Komljenović, 2009; Balog i Lešić, 2021). Nefiskalni ciljevi oporezivanja imaju fokus na provedbi drugih državnih politika i potreba. Ovisno o politici na koju se odnose, nefiskalni ciljevi oporezivanja mogu biti ekonomskog, socijalnog, demografskog, zdravstvenog, ekološkog, turističkog, sportskog i kulturnog karaktera (Peck, 1936; Balog i Lešić, 2021)

Ekonomsko djelovanje porezne politike manifestira se kroz perspektivu dviju njezinih vrsta: ekspanzivne i restriktivne porezne politike. U kontekstu poreznih nefiskalnih ciljeva, oporezivanje može utjecati na (ne)zaposlenost, poduzetništvo, ulaganja, trgovinsku i platnu bilancu, te gospodarski rast i razvoj kroz prizmu ekspanzivne i restriktivne porezne politike. U nastojanju ekonomske stabilizacije, odabir vrste porezne politike ovisi o fazi poslovnog ciklusa u kojoj se gospodarstvo nalazi (Balog i Lešić, 2021). Ekspanzivna porezna politika primjenjuje se u razdoblju recesije kada je nacionalna potražnja manja od nacionalne ponude, odnosno primjenjuje se kada država smatra da gospodarstvo ne napreduje dovoljno brzo ili kada je stopa nezaposlenosti previsoka. Na primjer, država povećava zapošljavanje, mirovine, invalidnine i druge oblike socijalnih davanja, potiče investicijsku aktivnost te pruža razne porezne olakšice i oslobođenja. Ovaj pristup smanjuje porezno opterećenje i troškove carina, što rezultira povećanjem ekonomske i kupovne moći. Kao posljedica, dolazi do većeg zapošljavanja i ekonomskog rasta (Roller, 2003). S druge strane, restriktivna porezna politika primjenjuje se u uvjetima visoke inflacije. Njena svrha je smanjiti količinu novca dostupnog u gospodarstvu za nove kupovine, što dovodi do smanjenja potrošnje i potražnje, te pritiska na cijene. Glavni fokus stavljen je na smanjenje prihoda i rashoda javnog sektora (Roller, 2003).

Ciljevi oporezivanja rezultiraju određenim učincima oporezivanja na temelju kojih se prosuđuje uspješnost porezne politike (Jelčić, 1997). Učinci mogu biti namjeravani i nenamjeravani. Namjeravani ili planirani su oni koje je korištenjem instrumenta porezne politike zakonodavac planirao postići i u savršenom su balansu s ciljevima porezne politike, a nenamjeravani učinci su oni koje zakonodavac nije planirao postići i zahtijevaju adekvatne intervencije i njihovo uklanjanje (Jelčić, 1997; Balog i Lešić, 2021)

Primjerice, jedan od učinaka oporezivanja je porezna evazija, izbjegavanje plaćanja poreze, koja može biti zakonita i nezakonita. Zakonita porezna evazija može biti namjeravana ili nenamjeravana, dok je nezakonita porezna evazija obično namjeravana. Namjeravana zakonita porezna evazija je ona prema kojoj porezni obveznik u skladu sa zakonom poduzima određene radnje ili ih propušta. Kod nenamjeravane zakonite porezne evazije porezni obveznik odustaje od određenih radnji, ali ne primarno zbog izbjegavanja plaćanja poreza već

zbog drugih motiva. Nezakonita porezna evazija javlja se u obliku utaje i krijumčarenja. (Kirchler et al.,20003; Merks, 2006; Balog i Lešić, 2021)

Također još jedan od učinaka oporezivanja je prevaljivanje poreza. Kod željenog prevaljivanja poreza ono se odvija sukladno namjeri zakonodavca, a kod neželjenog prevaljivanja poreza konačni porezni teret snosi porezni subjekt koji nije bio planiran namjerom zakonodavca (Balog i Lešić, 2021).

Kako bi ciljevi oporezivanja postigli željene učinke, porezni sustav treba biti pravilno postavljen. Prilikom oblikovanja poreznog sustava važno je pridržavati se određenih načela oporezivanja koja su postavljena u davnim vremenima, no primjenjiva su u današnjem okruženju. (Ćuzović, 2009; Jarczok-Guzy, 2017). Spomenuta načela postavio je Adolph Wagner i ona, promoviraju mogućnost i potrebu ostvarenja fiskalnih i nefiskalnih ciljeva, a dijele se u četiri skupine; (1) financijsko-političko načelo oporezivanja, (2) ekonomsko-političko načelo oporezivanja, (3) socijalno-političko načelo oporezivanja i (4) porezno-tehničko načelo oporezivanja. Također, često se ističu i načela Adama Smitha koja su se najviše oslanjaju na fiskalne ciljeve te se još poznata kao klasični maksimumi (Jelčić, 2021; Balog i Lešić, 2021).

5.2. Međuodnos specifičnih ciljeva, utjecaja, učinaka i načela oporezivanja u poduzetništvu

Porezi imaju značajan utjecaj na ponašanje gospodarskih subjekata, posebno na potrošnju, ponudu rada, štednju i ulaganja. Ključni faktor je porezna incidencija, odnosno tko stvarno snosi teret poreza. Što znači da, ekonomska incidencija poreza na dobra ovisi o reakciji prodavača i potrošača na uvođenje poreza, gdje su potrošači osjetljivi na promjenu cijena. Oporezivanje rada može dovesti do suprotnih učinaka na ponudu rada, dok oporezivanje štednje ima složene učinke na odluke o štednji. Porezi također mogu utjecati na strukturu ulaganja u materijalnu imovinu te potaknuti poreznu utaju i izbjegavanje poreza kod visokih poreznih stopa. Visoke porezne stope mogu utjecati na ponašanje poreznih obveznika potičući poreznu utaju i izbjegavanje poreza. Porezna utaja uključuje nezakonite radnje kojima se izbjegava plaćanje poreznih obveza, dok je izbjegavanje poreza promjena ponašanja radi smanjenja porezne obveze, što je zakonski dopušteno. (Hrvatska enciklopedija, 2024)

Republika Hrvatska, značajno troši novac prilikom provođenja poreznih politika. Postoje tvrdnje istraživača da su porezne stope previsoke, što čini plaćanje poreza teškim, a često dovodi do neočekivanih odstupanja zbog kompleksnosti cijelog sistema. Poduzetnici se najčešće žale na visoke stope poreza na dobit od 18 % za one koji ostvare prihod veći od 1.000.000,00 €. Dodatno, visoka stopa PDV-a od 25 %, jedna od najviših u Europi, otežava

poslovanje i nabavu materijala. Visoki doprinosi koje poduzetnici plaćaju po zaposleniku otežavaju zapošljavanje. Česte izmjene poreznih propisa i parafiskalni nameti također se navode kao dodatni izazovi u poslovanju (Ministarstvo financija, 2024). Od 1. 4.2022. godine, primjena snižene stope PDV-a proširena je na 5 %, dok je stopa PDV-a od 25 % smanjena na 13 % za određene proizvode i usluge, a za neke druge s 25 % na 5 %. Ovo smanjenje PDV-a omogućilo je olakšanje poreznog tereta građana i gospodarstva suočenih s rastućim troškovima (Računovodstvo, revizija i financije, 2022)

5.2.1. Razmatranje utjecaja poreznih faktora na poduzetništvo

Zbog nedostatka mjera fiskalne politike za olakšanje poslovanja malim poduzetnicima tijekom krize u RH, mali poduzetnici također se suočavaju s nedostatkom znanja za optimalno upravljanje porezima. Iako mala poduzeća često nemaju dovoljno kvalificirane menadžere u području financija, za uspješno poslovanje moraju primjenjivati porezno planiranje barem do određene mjere. Većina autora pojam planiranje definira kao postavljanje ciljeva poslovnih subjekata i strategija za njihovo ostvarenje. Svrha poreznog planiranja je prikazati financijski položaj poduzeća i ponuditi najbolje rješenje za optimizaciju poreznog opterećenja, smanjenje trenutnih poreznih obveza ili njihovo odgađanje za buduće razdoblje, koristeći isključivo zakonski dopuštene metode. Kroz porezno planiranje, mali poduzetnici mogu smanjiti svoj porezni teret, iskoristiti moguće porezne olakšice ili odgoditi plaćanje poreza, što može biti ključno za opstanak poduzeća u određenim fazama. (Poslovno savjetovanje, bez dat.)

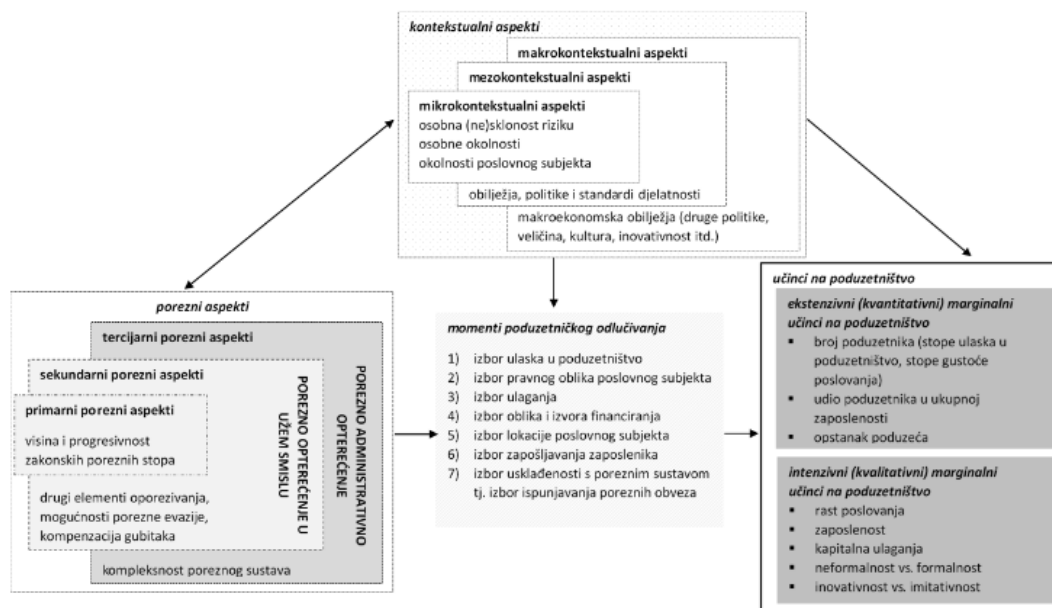
Poduzetničke odluke oblikuju različiti momenti, uključujući izbor vrste poduzetničkog subjekta, utjecaj oporezivanja, dobivanje financiranja, izbor lokacije, zapošljavanje i radne odnose, pitanja tržišta te izbor troškovnog poreznog obveznika. Izbor vrste poduzetničkog subjekta određuje pravni oblik poslovanja, dok utjecaj oporezivanja može značajno utjecati na profitabilnost i strategije poduzetnika. Dobivanje financiranja ključno je za pokretanje i rast poslovanja, a može uključivati bankovne kredite, investitore, subvencije i poticaje. Izbor lokacije poslovanja ovisi o tržištu, dostupnosti resursa, troškovima poslovanja i regulativama, dok zapošljavanje i radni odnosi podrazumijevaju usklađivanje s pravnom regulativom vezanom uz radne uvjete i troškove radne snage. Pitanja tržišta uključuju analizu ciljnog tržišta, segmentaciju, potražnju, konkurenciju i tržišni udio, a izbor troškovnog poreznog obveznika odnosi se na optimizaciju poreznih obveza kroz porezne olakšice, amortizaciju i porezno planiranje. (Bruce, et al., 2020)

Porezni aspekti se dijele na regionalne, sektorske i primarne porezne aspekte, gdje primarni obuhvaćaju porez na dobit, porez na dohodak, oporezivanje doprinosna i obaveznih osiguranja, druge poreze i kompenzacijske pristojbe. Regionalni porezni aspekti uključuju

specifične porezne politike i stope za određene regije ili lokalne zajednice, dok sektorski porezni aspekti obuhvaćaju specifične regulative za određene industrije ili sektore, poput poljoprivrede ili IT sektora. Primarni porezni aspekti, kao što su porez na dobit i porez na dohodak, direktno utječu na profitabilnost poduzetnika, dok oporezivanje doprinosa i obaveznih osiguranja povećava troškove radne snage. Ostali porezi, poput poreza na dodanu vrijednost (PDV), trošarina i komunalnih naknada, predstavljaju dodatne troškove koji opterećuju poslovanje. (Šimović i Deskar-Škrbić, 2019)

Učinak na poduzetništvo može biti direktan, poput poreznog administrativnog opterećenja koje uključuje troškove administriranja poreznih obveza, ispunjavanje poreznih prijava i održavanje financijskih evidencija, ili indirektan, poput financijskog opterećenja koje uključuje porez na dobit, porez na dohodak, doprinose za obavezna osiguranja i ostale poreze. Direktan učinak se manifestira kroz povećanje troškova poslovanja i administrativnog opterećenja, dok indirektan učinak može smanjiti neto prihod i profitabilnost. Ovi detalji ilustriraju složenost utjecaja kontekstualnih i poreznih aspekata na poduzetništvo te ukazuju na važnost sveobuhvatnog pristupa pri donošenju poslovnih odluka. Razumijevanje svih ovih čimbenika ključno je za uspješno vođenje poduzeća i optimalno upravljanje resursima u dinamičnom poslovnom okruženju. (Poslovno savjetovanje, bez dat.)

Pogreška! Izvor reference nije pronađen. prikazuje „Konceptualni model utjecaja poreznih i kontekstualnih aspekata na poduzetništvo“. Utjecajni aspekti porezne politike na poduzetništvo primarno su visina i progresivnost zakonskih poreznih stopa poreznih oblika koji terete poduzetništvo, sekundarno, u kombinaciji s visinom i/ili progresivnosti poreznih stopa ostali element oporezivanja predmetnim poreznim oblicima (definiranje poreznog obveznika, obuhvat porezne osnovice, olakšice, oslobođenja i poticaji, i sl.), i mogućnosti porezne evazije i kompenzacije dodatnih teretom kompleksnost poreznog sustava, uključujući kompleksne interakcije među pojedinim poreznim oblicima. Pritom primarni i sekundarni potencijalni utjecajni aspekti porezne politike na poduzetništvo predstavljaju izravne utjecaje poreznog sustava i određuju porezno opterećenje, dok se oni tercijarni mogu okarakterizirati neizravnima i definiraju porezno administrativno opterećenje.

Slika 4. Konceptualni model utjecaja poreznih i kontekstualnih aspekata na poduzetništvo
(Izvor: Poduzetničko društvo u europskom kontekstu, 2024)

Kontekstualni utjecajni aspekti na poduzetništvo mogu se diferencirati na mikrorazini, mezorazini i makrorazini. Mikrokontekstualni aspekti odnose se na osobnu (ne)sigurnost u odnosu na osobne okolnosti te okolnosti poslovnog subjekta, mezokontekstualni utjecaji odnose se na obilježja, politike i standarde djelatnosti, dok se makrokontekstualni aspekti odnose na različita makroekonomska obilježja (druge politike, veličinu, kulturu, inovativnost itd.). Navedeni osim što mogu direktno utjecati, interagiraju s poreznim aspektima, shodno čemu i jedni i drugi i potencijalno indirektno utječu na relevantne momente poduzetničkog odlučivanja. Relevantni momenti poduzetničkog odlučivanja na koje aspekti porezne politike potencijalno mogu utjecati jesu: izbor ulaska u poduzetništvo, izbor pravnog oblika poslovnog subjekta, izbor ulaganja, izbor oblika i izvora financiranja, izbor lokacije poslovnog subjekta, izbor zapošljavanja zaposlenika te izbor usklađenosti s poreznim sustavom, tj. izbor ispunjavanja poreznih obveza (Europska komisija – Directorate-General for Taxation and Customs Union [DG TAXUD] et al., 2017b).

Poduzetnički izbori, uvjetovani utjecajnim aspektima porezne politike i kontekstualnim aspektima, određuju ekstenzivne (kvantitativne) marginalne učinke (broj poduzetnika, stope ulaska u poduzetništvo, stope gustoće poslovanja, udio poduzetnika u ukupnoj zaposlenosti ili opstanak poduzeća) i/ili intenzivne (kvalitativne) marginalne učinke (rast poslovanja,

zaposlenost, kapitalna ulaganja, neformalnost u odnosu na formalnost te inovativnost u odnosu na imitativnost poduzetničke aktivnosti). Recentna istraživanja sugeriraju da su ekstenzivni marginalni učinci od ekstenzivnih marginalnih učinaka porezne politike manje relevantni za stajališta politike (Bruce, et al. 2020). Pritom, učinkovitost porezne politike ovisi o mjeri ostvarenja ciljeva, odnosno o mjeri u kojoj (potencijalni) poduzetnici na oblikovane porezne prijedloge na željeni način te konstruktivnosti poreznih prijedloga i rješenja. Problematika ostvarenja tih ciljeva u fokusu je interesa ne samo kreatora politike već i znanstvenika i istraživača. Kako bi porezna politika imala vlastiti imidž u pogledu motivirajuće uloge, nužno je prilagoditi određene fiskalne elemente u odnosu na marginalne učinke poduzetničkih pokušaja planiranja ulaska u poduzetništvo kao prvog momenta poduzetničkog odlučivanja.

U okviru utjecaja relativnih poreznih stopa, nedavna istraživanja pružaju određena objašnjenja za različite efektivne porezne stope ovisno o statusu poduzetnika. Jedan od autora zaključuje da viši porezi na dohodak od plaće i niži porezi na dobit poduzeća potiču veću poduzetničku aktivnost u gospodarstvu. Povećanje relativne porezne stope na dohodak od plaće može potaknuti ljude da se prebace na samozapošljavanje, bez obzira jesu li "pravi" poduzetnici ili biraju li samozapošljavanje iz „pravih“ motiva. (Bruce et al., 2020)

5.2.2. Pregled istraživanja utjecaj poreznih faktora na poduzetništvo

Poduzetništvo, kao važna grana gospodarstva, uvelike doprinosi razvoju cjelokupnog hrvatskog gospodarstva. Prilikom proučavanja poslovanja poduzeća, uz ostale čimbenike iz okruženja, posebnu pažnju treba posvetiti segmentu poreza. Analiza Instituta za javne financije pokazuje da Hrvatska ima vrlo visoke troškove prikupljanja poreza. Osim toga, porezi su toliko visoki da ih sve manje ljudi plaća, a čak i oni koji žele platiti često odustaju zbog složene birokracije. Poduzetnici su zadovoljni stopom poreza na dobit od 18 %, koja je konkurentna u regiji. No, poslovanje otežavaju druge vrste poreza, posebno stopa PDV-a od 25 %, koja je među najvišima u Europi, kao i visoki doprinosi koji otežavaju zapošljavanje nove radne snage. Poduzetnici su također nezadovoljni parafiskalnim nametima i čestim promjenama poreznih propis, koje ni sami ne stignu pratiti u kojoj mjeri se oni brzo mijenjaju. (Institut za javne financije, bez dat.)

Vrlo različita teorijska i empirijska istraživanja istražuju kako bi porezne politike mogle utjecati na poduzetničku aktivnost odnosno na pojedine elemente poduzetničkog odlučivanja (Schuetze i Bruce, 2004). U vezi s time, fokus ovog pregleda uglavnom je na pokušaju razumijevanja kako bi porezni aspekti mogli utjecati na prvi trenutak ovog procesa. Prepoznajući da uglavnom ne postoji porez za dobit ili njegova marginalna porezna stopa i

PDV za većinu ulaznika i novih malih poduzetnika, osim kada postoji mogućnost dualnog fakultativnog oporezivanja, jer je PDV neutralan, tj. Iz perspektive njegovog utjecaja na poduzetničke odluke ili najmanje distorzivan, percipira potencijalno mjerljive učinke poreza na dohodak i poreza na dobit. Unatoč tome, ne treba ignorirati ona istraživanja, kao što je Ring (1989, 1999), koja pokazuju da oporezive poslovne kupnje koje se ne prelijevaju na krajnje potrošače, kao primarne nositelje poreznog tereta poreza na promet, uzrokuje porez na promet teret preko 40 % ukupnog i državnog lokalnog poreza na prometno poduzetništvo. Stoga, stope poreza na promet i drugi porezni elementi mogli bi imati značajan učinak na prava malih poduzetnika. Najozbiljniji će učinci vjerojatno biti u konkurentnim industrijama gdje su poduzetnici ograničeni u svojoj sposobnosti da prenesu porezni teret na svoje krajnje potrošače (Bruce et al., 2015; Bruce, et al., 2020.)

Prema Henreksonu i Sanandaju (2016) prepoznaju se tri ključna teorijska, ali i u praksi primjenjiva, načina na koja spomenuti utjecajni aspekti porezne politike djeluju na ponudu potencijalnih poduzetnika, odnosno izbor ulaska u poduzetništvo te njihovu ulogu u poduzetništvu vezano za predanost i donošenje poduzetničkih odluka što posljedično određuje ekstenzivne i intenzivne marginalne učinke poduzetništva. To su: apsolutni način utjecaja, relativni način utjecaja i utjecaj kompleksnosti (Elert et al., 2019).

Apsolutni način utjecaja porezne politike jest utjecaj poreznih aspekata pojedinoga poreznog oblika za isključivo jednu od opcija određenog momenta poduzetničkog odlučivanja na njezin apsolutni (očekivani) rizik i prinos nakon oporezivanja te odnosnu odluku. Primjerice, sa stajališta prvog momenta poduzetničkog odlučivanja i opcije ulaska u poduzetništvo, apsolutni utjecaj determiniran je utjecajem visine porezne stope ili drugoga sekundarnog ili tercijarnoga utjecajnog aspekta pojedinoga poreznog oblika, izolirano ili kombinirano, na poduzetničke dohotke. S druge strane, relativni način utjecaja porezne politike pak podrazumijeva utjecaj poreznih aspekata pojedinoga poreznog oblika za različite opcije određenog momenta poduzetničkog odlučivanja, ali i utjecaj poreznih aspekata različitih poreznih oblika za jednu ili više različitih opcija određenog momenta odlučivanja na (očekivane) relativne rizike i njihove prinose nakon oporezivanja te predmetne odluke. (Europska komisija – Directorate-General for Taxation and Customs Union [DG TAXUD] et al., 2017b; Elert et al., 2019; Bruce et al., 2020)

Na primjer, u kontekstu prvog momenta poduzetničkog odlučivanja i pripadajućih mogućnosti izbora, relativni utjecaj oporezivanja određen je različitim poreznim tretmanom, odnosno razlikama u jednom i/ili više utjecajnih aspekata, ili njihovim kombinacijama, na izbor poduzetništva u odnosu na formalno zapošljavanje. Primarno je to relativna zakonska porezna stopa na dohodak od plaće u odnosu na poduzetnički dohodak, sekundarno, relativna

efektivna porezna stopa određena kombinacijom relativne zakonske porezne stope s relativnim odnosom drugih elemenata oporezivanja, relativnom mogućnosti porezne evazije i kompenzacije gubitaka i tercijarno, uvažavajući nepostojanje posebnog poreza na dohotke od poduzetničkih aktivnosti i shodno tome oporezivanja poduzetničke vrijednosti primjenom nekoliko poreznih oblika, kompleksnost poreznog sustava uključujući kompleksne interakcije među pojedinim poreznim oblicima. Vezano za druge momente odlučivanja, porezni sustav može dati prednost određenim oblicima štednje i ulaganja u odnosu na druge te uslijed njihovih poreznih preferencija rezultirati značajnim indirektnim posljedicama za poduzetništvo. (Henrekson i Sanandaji, 2016)

Distorzivan karakter oporezivanja kapitala može se manifestirati u vidu utjecaja na intertemporalne alokacije resursa, tj. na odluke o štednji i investicijama u vremenu (Buljan, 2020). Naposljetku, utjecaj kompleksnosti ističe temeljni uvod Williama Baumola (1990) da društvena pravila igre dovode do „društvene strukture isplata“ koja determinira hoće li pojedinci posvetiti svoje vrijeme i energiju produktivnim, neproduktivnim ili destruktivnim svrhama. (Elert et al., 2019) U kontekstu relacije oporezivanja i poduzetništva predmetni se utjecaj javlja u apsolutnom i relativnom utjecaju kompleksnosti porezne regulative.

Prema aktualnoj literaturi o porezima i poduzetništvu, koja sugerira negativan odnos između poreznih stopa i/ili njihove progresivnosti te kompleksnosti i pokazatelja poduzetništva da promjene u stopama poreza na dobit imaju najdosljednije i najjače rezultate (Arnold, 2008; Block, 2021). Iako bismo primarno mogli pretpostaviti pozitivne učinke poticaja poput smanjenja poreznih stopa i/ili njihove progresivnosti i kompleksnosti na poduzetničku aktivnost, dosadašnja teorijska i empirijska literatura ne daje uvjerljive zaključke. Naime, neka su istraživanja pronašla pozitivan, druga negativan, a treća nisu pronašla značajan utjecaj poreznih stopa i/ili njihove progresivnosti i kompleksnosti, izolirano ili u okruženju drugih poreznih aspekata, na poduzetničku aktivnost. Nesuglasje među rezultatima može se u pripisati razlikama u (ne)sklonosti riziku i prinosu (potencijalnih) poduzetnika te ambivalentnosti utjecaja pojedinih aspekata porezne politike na preuzimanje rizika za ostvarenje očekivanog prinosa određene poduzetničke opcije. Također, nesuglasje može se pripisati i razlikama u entitetu opservacije, geografskom i temporalnom kontekstu, frekventnosti dostupnih podataka, definicijama i pokazateljima poreznih politika i poduzetničkih aktivnosti te metodama. Iako postoje raznoliki rezultati, čini se da se pojavljuje nova konvencionalna mudrost (Bruce et al., 2020).

Porezni sustav može primjenom različitih poreznih stopa ujecati na to da se različiti poduzetnički izbori učine manje ili više privlačnijim (Schuetze i Bruce, 2004). Nedavni rezultati istraživanja pokazuju (Djankov et al., 2010; Venancio et al., 2020) da visoke stope poreza na

dobit poduzeća smanjuju dobit za inkorporirana poduzeća i tako smanjuju poticaj za ulazak u poduzetništvo (Block, 2021). S druge strane, viša relativna porezna stopa na dohodak od plaće i povećane relativne porezne stope na njega mogu potaknuti prebacivanje dohotka i više ljudina samozapošljavanje (Henrekson i Sandaji, 2016; Elert et al., 2019; Bruce et al., 2020).

Inkorporiranje porezne evazije i kompenzacije gubitaka moderira izolirane utjecaje apsolutne i relativne zakonske porezne stope i to tako da prva većinom dodatno pridonosi izoliranom utjecaju, dok u situacijama kada se primjenjuje druga, konačan utjecaj na ulazak u poduzetništvo ovisi o tome je li prevladao negativan utjecaj više porezne stope ili pozitivan utjecaj osiguranja od rizika kroz prizmu mogućnosti kompenzacije gubitka. Koji će od dva utjecaja prevladati i kojim će učinkom rezultirati, ovisi o poreznoj regulativi i o preferencijama pojedinaca prema riziku i prinosu (Bruce et al., 2020). Gentry i Hubbard (2000) su svojim studijama ustanovili da strani porezni sustavi najčešće poduzetnicima ne omogućavaju potpunu kompenzaciju gubitaka te su se usredotočili na progresivnost poreznog sustava za poduzetništvo. Njihov je zaključak da ako su potencijalni poduzetnici dovoljno neskloni riziku, progresivno oporezivanje moglo bi potaknuti ulazak u posao nudeći određeno osiguranje od loših ishoda (Gentry i Hubbard, 2000).

Također Bruce (2020) piše o tome kako veće mogućnosti porezne evazije mogu u većoj mjeri smanjiti porezne terete malih poduzetnika i shodno tome povećati prinose od poduzetništva te tako male poduzetničke aktivnosti učiniti privlačnijima u odnosu na zaposlenja na plaću. To se događa jer je porezno opterećenje malih poduzetnika potencijalno niže od onog formalno zaposlenih. Razlog tome je nedostatak prijavljivanja prihoda i/ili rashoda malih poduzetnika od treće strane. Kod formalno zaposlenih, prijavljivanje prihoda i/ili rashoda sadržano je u vidu izvještavanja poslodavca u uobičajenim strukturama poreza na dohodak i poreza na dobit. Veće mogućnosti porezne evazije u većoj mjeri smanjuju poreze terete manjih poduzetnika te shodno tome povećati prinose od poduzetništva i tako učiniti male poduzetničke aktivnosti privlačnijima.

Poreznu regulativu često obilježavaju kompleksnosti koje su potaknute čestim promjenama poreznih aspekata. Te kompleksnosti kreiraju značajne administrativne troškove te troškove ispunjavanja poreznih obveza (Weber, 2015; Braunerhjem et al., 2019; Bruce et al., 2020). Kompleksnost je dodatno naglašena sve većom pojavom fleksibilnijih aranžmana samozapošljavanja koji su zamijenili tradicionalne stabilne obrasce zapošljavanja. Zbog mnogobrojnih samozaposlenih pojedinaca koji imaju višestruke izvore dohotka, vladama je sve teže pratiti dohotke te izračunavati porezne obveze (PricewaterhouseCoopers Internationala Limited [PwC], i World Bank Group, 2019). Iako izvori nude određene dokaze o značajnim utjecajima poreznih aspekata na poduzetništvo učinci se nisu pokazali osobito velikima. Bruce

i Mohsin (2006) navode da većina promjena u poreznim stopama ima statistički značajne, ali s ekonomskog aspekta, male učinke na stope poduzetništva. Izuzetak čine stope poreza na dobit poduzeća i stope poreza na dohodak zaposlenih koje imaju najveći utjecaj na poduzetništvo među različitim vrstama poreza. Kako bi postigli željenu kvalitetu i kvantitetu poduzetničke aktivnosti, kreatori politika moraju odrediti optimalnu kombinaciju različitih aspekata poreznih oblika. (Block, 2021)

6. Zaključak

Cilj ovog rada bio je analizirati utjecaj poreznog opterećenja na poduzetništvo u Republici Hrvatskoj u kontekstu Europske unije. U teorijskom dijelu rada fokus je stavljen na problematiku poreznog opterećenja, s naglaskom na parcijalno porezno opterećenje poduzetništva i njegove posljedice za poduzetnički sektor. Kroz rad se razrađuju ključne komponente poreznog opterećenja, uključujući osvrt na to kako porezno opterećenje u užem smislu i porezno administrativno opterećenje utječu na poduzetnike. Također, razmatra se kako su različiti porezni aspekti integrirani u modele utjecaja na poduzetništvo.

Istraživanja su pokazala da visoko porezno opterećenje, posebno u kontekstu PDV-a, poreza na dobit i doprinosa za socijalno osiguranje, značajno utječe na poslovno okruženje, smanjujući konkurentnost hrvatskih poduzeća na globalnom tržištu. Hrvatska ima jednu od najviših stopa PDV-a u Europskoj uniji, što dodatno opterećuje potrošače i poduzetnike te stvara izazove u privlačenju stranih investitora. Prihodi od PDV-a u Hrvatskoj su 2021. godine iznosili 7,6 mlrd. eura, odnosno 13,1 % BDP-a te je tako Hrvatska zauzela 1. mjesto u organizaciji EU-27. Porez na dodanu vrijednost, kao i udio prihoda od PDV-a u BDP-u, je relativno visok s obzirom na standard koji je prisutan u zemlji pa se Hrvatska prema spomenutom kriteriju smjestila ispred nekih gospodarskih velesila kao što su Norveška, Španjolska, Njemačka i Francuska. Prema приходima od poreza na dohodak Hrvatska je zauzela 24. mjesto i spada u zemlje s financijski izdašnjom stopom poreza na dohodak koju imaju one razvijenije zemlje. U 2020. godini hrvatski prihodi od porez na dohodak iznose 1,8 mlrd. eura i čine 3,6 % BDP-a. Prihodi od poreza na dobit svrstavaju Hrvatsku na 13. mjesto u organizaciji EU-27, a u 2020. godini čine 2,3 % BDP-a i iznose 1,1 mlrd. eura i prati i za razliku od PDV-a i poreza na dohodak prati ih padajući trend prihoda od poreza na dobit. Trendovi kretanja spomenutih vrsta poreza u Hrvatskoj prate generalne trendove organizacije EU-27 i područja EA-19.

Porezni sustav u Republici Hrvatskoj još uvijek zahtijeva daljnje prilagodbe kako bi bio učinkovitiji i poticajniji za poduzetnike. Potrebno je smanjiti porezno opterećenje u užem smislu, pojednostaviti porezne administrativne procedure i uskladiti ih s dobrim europskim praksama kako bi se stvorilo stabilnije poslovno okruženje koje će omogućiti lakše poslovanje, veća ulaganja, inovacije i dugoročni ekonomski rast.

Popis literature

1. Arnold, J. (2008). Do Tax Structures Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries. OECD Economics Department Working Papers. Preuzeto 16. 7. 2024. s https://www.oecd-ilibrary.org/economics/do-tax-structures-affect-aggregate-economic-growth_236001777843
2. Balog, A., i Lešić, D. (2021). Temelji poreznog sustava, priručnik za studente. Veleučilište Baltazar Zaprešić. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://www.bak.hr/wp-content/uploads/2023/07/Antal-Balog-i-Dario-Lesic-Temelji-poreznog-sustava-prirucnik-za-studente.pdf>
3. Bakran, D. et al.: Vodič za primjenu poreza na dodanu vrijednost, Računovodstvo i financije, Zagreb, 2016.
4. Bejaković, P. (2012). „Odrednice pravednosti, učinkovitosti i administrativne složenosti poreznih izdataka“. Institut za javne financije. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://bib.irb.hr/datoteka/580075.bejakovic.pdf>
5. Buljan, A. (2020). Utjecaj promjena stopa poreza na dodanu vrijednost na potrošačke cijene u Republici Hrvatskoj (Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Zagreb). Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://repozitorij.efzg.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A5000>
6. Braunerhjelm, P., Eklund, J. E., i Thulin, P. (2019). Taxes, the tax administrative burden and the entrepreneurial life cycle. *Small Business Economics*, 681-694. Preuzeto 16. 7. 2024. s <https://link.springer.com/article/10.1007/s11187-019-00195-0>
7. Block, J., (2021). Corporate income taxes and entrepreneurship. Preuzeto 27. 5. 2024. s <https://wol.iza.org/articles/corporate-income-taxes-and-entrepreneurship/long>
8. Bruce, D., Gurley-Calvez, T. J., i Norwood A. (2020). Taxes and Entrepreneurship: A Literature Review and Research Agenda, Foundations and Trends in Entrepreneurship. Preuzeto 5. 6. 2024. s <https://www.nowpublishers.com/article/Details/ENT-079>
9. Bruce, D., Liu, X., i Murray, M. N. (2015). State Tax Policy and Entrepreneurship. *National Tax Journal*, 803-838. Preuzeto 16. 7. 2024. s <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.17310/ntj.2015.3S.04>
10. CENTAR za javne politike i ekonomske analize (CEA), (2022). Poduzetnička inicijativa. Preuzeto 3. 6. 2024. s <https://www.cea-policy.hr/>
11. Cepor (bez dat.). Global Entrepreneurship Monitor (GEM). Preuzeto 27.5.2024. s <https://www.cepor.hr/gem-global-entrepreneurship-monitor/>
12. CEPOR (2022). Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2020. Preuzeto 26. 5. 2024. s <https://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjesce-2020-HR-web.pdf>

13. Ćurković, H. (2016). Porez na dobit u prerađivačkoj industriji Republike Hrvatske. Preuzeto 22. 5. 2024. s <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:735/datastream/PDF/view>
14. Ćurković, H. (2016). Porez na dobit u prerađivačkoj industriji Republike Hrvatske. Preuzeto 22. 5. 2024. s <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:735/datastream/PDF/view>
15. Djankov, S., Ganser T., McLiesh C., Ramalho, R., i Shleifer, A.(2010). The effect of corporate taxes on investment and entrepreneurship. *American Economics Journal: Macroeconomics*, 31-64. Preuzeto 16. 7. 2024. s <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/mac.2.3.31>
16. Dojčić I., Herceg M., Karačić L., Prepeljanić J., Sertić Tomiček A., Slovinac I. i Zaloker D., (2023.), „Porez na dobit u Republici Hrvatskoj“, TEB, Zagreb, str. 7
17. Elert, N., Henrekson, M., Sanders, M. (2019). The Entrepreneurial Society: A Reform Strategy for the European Union. Preuzeto 27. 5. 2024. s <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-662-59586-2>
18. Europska komisija (2022). Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici. Preuzeto 27. 5. 2024. s https://agriculture.ec.europa.eu/common%E2%80%93agricultural%E2%80%93policy/cap%E2%80%93overview/cap%E2%80%93glance_hr
19. Europska komisija (2022). Plan REPowerEU, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repower-eu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_hr
20. Ekonomska baza (2023). Porez na dobit. Prestupljeno 22. 5. 2024. na <https://ekonomskabaza.hr/financije/porez-na-dobit/>
21. Gentry, W. M., i Hubbard, R. G. (2000). Tax policy and entrepreneurial entry. *American Economic Review*, 283-287. Preuzeto 15. 7. 2024. s <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.90.2.283>
22. Grdinić, M., i Katunar, J. (2011). The Differences In Tax Treatment Of Small And Medium Enterprises In European Union Member States And Croatia. *International Journal of Management Cases*, 13(3), 505-514. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://crosis.hr/crosbi/publikacija/prilog-casopis/175054>
23. Grupacija Svjetske banke – Doing Business (2019). Preuzeto 27. 5. 2024. s <https://subnational.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying-taxes/score>
24. Henrekson, M., Sanandaji, T. (2016). Owner-level taxes and business activity. *Foundations and Trends sin Entrepreneurship*, 1-101. Preuzeto 25. 5. 2024. s <https://www.nowpublishers.com/article/Details/ENT-060>

25. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2024). Porezi. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://www.enciklopedija.hr/clanak/porezi>
26. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 22. 5. 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/porezi>
27. Institut za javne financije (bez dat.). Porezni vjesnik. Preuzeto 5. 6. 2024. s <https://www.ijf.hr/hr/publikacije/porezni-prirucnici/>
28. Investopedia, bez dat. Preuzeto 28. 5. 2024. s <https://www.investopedia.com/terms/t/taxation.asp>
29. Ispate info (2023). Porezni razredi i stope u 2024. godini. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://isplate.info/clanak.aspx?idc=61>
30. Jarczok-Guzy, M. (2017). The principles of tax law equality in the context of direct taxation. *Journal of Economics i Management*, 30(4), 70-84. Preuzeto 16. 7. 2024. s <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication//315248/edition/297930?ref=desc>
31. Jančiev, Z.; Supić, J.; Živković, D. (2009) Hrvatski porezni sustav. Zagreb: Institut za javne financije
32. Jelčić, B. (1997) Javne financije. Zagreb: Informator
33. Jelčić, B.: Javne financije. Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb 2001.
34. Kesner-Škreb, M. (2007). Porezna harmonizacija. *Financijska teorija i praksa*, 31(3), 305-307. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://hrcak.srce.hr/18216>
35. Kirchler, E., Maciejovskay, B., i Schneider, F. (2003). Everyday representations of tax avoidance, tax evasion, and tax flight: Do legal differences matter? *Journal of Economics Psychology*, 24(4); 535-553. Preuzeto 15. 7. 2024. s <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167487002001642?via%3DiHub>
36. Kneller, R., Bleaney, M. i Gemmell, N., (1999). Fiscal policy and growth: evidence from OECD countries. Preuzeto 10. 7. 2024. s https://www.mathematik.uni-ulm.de/wipo/lehre/ws200708/public_economics/Kneller_Bleaney_Gemmell
37. Kozuharov, S., Ristovska, N., i Ilieva, J. (2015). Harmonization of tax policies: Reviewing Macedonia and Croatia. *UTMS Journal of Economics*, 6(2), 255-265. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/146363/1/857647652.pdf>
38. Merks, P. (2006). Tax evasion, tax avoidance and tax planning. *Intertax*, 34(5), 272-281. Preuzeto 15. 7. 2024. s <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Intertax/34.5/TAXI2006042>
39. Ministarstvo financija (2024). Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Preuzeto 28. 5. 2024. s <https://mfin.gov.hr/istaknute teme/lokalna-samouprava/fiskalno-izravnaje/202>

40. Mijatović N. (2004.) : „Ciljevi oporezivanja“, časopis Pravo i porezi, str. 46
41. Miletić T. (2004). Financijska znanost. Preuzeto 22. 5. 2024. s https://www.nasciturus.com/skriptarnica/doc_view/10-finacijsko-pravo-skripta
42. Ministarstvo financija, Porezna uprava, Osobni dohodak. Preuzeto 28. 5. 2024. s https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dohodak.aspx
43. Ministarstvo financija (2023). Prihodi od poreza na dobit. Preuzeto 28. 5. 2024. s <https://mfin.gov.hr/>
44. Nicholson., K. (2022). Overview of taxes in Europe. Preuzeto 30. 5. 2024. s <https://www.migronis.com/blog/taxes-in-europe/>
45. Nikolić, N. (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split
46. Ostrički P. (2021.), „Što su porezi, zašto ih plaćamo i koji porezni oblici postoje u RH“, Fintelligent. Preuzeto 23. 5. 2024 s <https://finance.hr/sto-porezi-zasto-ih-placamo-porezni-oblici-postoje-rh/>
47. Peck, H. W. (1936). Private Equity and its Regulation in Europe. European Business Organization Law Review (EBOR),559-585.
48. Perković B., (2023.), „Ovo je karta poreza na kupnju“, INDEXHR. Preuzeto 20. 5. 2024. s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/ovo-je-karta-poreza-na-kupnju-hrvatska-je-najgora-u-eu/2428458.aspx>
49. Porezna uprava (bez dat.). Dohodak od samostalne djelatnosti što se utvrđuje kao razlika između primitaka i izdataka na osnovi podataka iz propisanih poslovnih knjiga. Preuzeto 27. 5. 2024. s <https://www.porezna-uprava.hr/obrtnici/Stranice/Porez-na-dohodak.aspx>
50. Porezna uprava (2020). Oporezivanje rada. Preuzeto 20. 5. 2024. s https://www.poreznauprava.hr/porezna_konkurentnost_bi/Stranice/Oporezivanje-rada.aspx
51. Porezna uprava (bez dat. -b). Porezni sustav Republike Hrvatske. Preuzeto 20. 5. 2024. s https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx
52. Porezna uprava (2024). Stope poreza na dohodak. Preuzeto 23. 5. 2024. s https://www.porezna-uprava.hr/porezna_konkurentnost_bi/Stranice/Stope-porez-na-dohodak.aspx
53. Porezna uprava (2023). Porezni prag za ulazak u sustav PDV-a za mala poduzeća u zemljama Europske unije. Preuzeto 1. 6. 2024. s https://www.poreznauprava.hr/porezna_konkurentnost_bi/Stranice/oporezivanje_potrosnje.aspx

54. Svjetska karta najviših zakonskih stopa poreza na dohodak (uključujući prireze i isključujući lokalne poreze za 2023. ili 2024. godinu) PricewaterhouseCoopers International Limited [PwC] [Slika] (bez dat.). Preuzeto 25. 5. 2024. s <https://taxsummaries.pwc.com/quick-charts/value-added-tax-vat-rates>
55. Pravilnik o tromjesečnom oporezivanju samostalnih djelatnosti NN 115/16 (NN 1/2024). Preuzeto 27. 5. 2024. s <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=59233>
56. Roller, D.; Fiskalna politika u turizmu; Narodne novine; Zagreb; 2003.; str. 130.
57. RRiF (2022). Promjena stopa PDV-a od 1. travnja 2022. godine. Preuzeto 28. 5. 2024. s https://www.rrif.hr/promjena_stopa_pdv_a_od_1_travnja_2022_godine-2126-vijest/
58. Singer, S., Šarlija, N., Pfeifer, S., Oberman Peterka, S., (2022). Što čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom? Preuzeto 27. 5. 2024. s <https://www.cepor.hr/GEM%20zbornik%202022%2005%2007%202023.pdf>
59. Schwab, K. (2015). The Fourth Industrial Revolution. Preuzeto 27. 5. 2024. s <https://scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2928581>
60. Venancio, A., Barros, V., i Raposo, C. (2020). Corporate taxes and high-quality entrepreneurship. *Small Business Economics*, 353-382. Preuzeto 16. 7. 2024. s <https://link.springer.com/article/10.1007/s11187-020-00413-0>
61. Weber, R. (2015). The Effect of Tax Code Complexity on Entrepreneurship. *Journal of Private Enterprise*, 83-102. Preuzeto 16. 7. 2024. s <https://www.proquest.com/docview/1687372585/fulltextPDF/FC19957B5DDE4ADCPQ/1?accountid=202211&sourcetype=Scholarly%20Journals>
62. Zakon o lokalnim porezima NN 115/16 (NN 114/22). Preuzeto 28. 5. 2024. s <https://www.zakon.hr/z/875/Zakon-o-lokalnim-porezima>
63. Zakon o porezu na dohodak 115/16 (NN 151/22). Preuzeto 21. 5. 2024. s <https://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak>
64. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19). Preuzeto 23. 5. 2024. s <https://www.zakon.hr/z/1455/Zakon-o-porezu-na-dodanu-vrijednost->
65. Harvard Kennedy School (2024). Comparative Tax Policy and Administration. Preuzeto 20. 5. 2024. s [Comparative Tax Policy and Administration | Harvard Kennedy School](https://www.kennedy.harvard.edu/education/graduate-programs/comparative-tax-policy-and-administration)
66. Ravšelj, D., Kovač, P., i Aristovnik, A., (2019). Tax-Related Burden on SME s in the European Union: The Case of Slovenia. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. Preuzeto 25. 5. 2024. s [Microsoft Word - MJSS V10N2 March 2019 \(sciendo.com\)](https://www.sciendo.com/MJSS-V10N2-March-2019)
67. Šimović, H., Deskar-Škrbić, M. (2019). Učinak promjene poreznih stopa na porezno opterećenje rada u Hrvatskoj. Preuzeto 21. 5. 2024. s [809783.2.1 Simovic Deskar.pdf](https://www.researchgate.net/publication/338978321_Simovic_Deskar.pdf)

68. Vuković, K., Korent, D., i Šmaguc T. (2024). Poduzetničko društvo u europskom kontekstu. Preuzeto 28.8.2024. s <https://library.foi.hr/pdf/web/viewer.php?B=404&sifra=17643>

Popis slika

Slika 1. Svjetska karta najviših zakonskih stopa poreza na dohodak (uključujući prireze i isključujući lokalne poreze za 2023. ili 2024. godinu).....	14
Slika 2. Svjetska karta najviših zakonskih stopa poreza na dobit za 2023. ili 2024. godinu.....	20
Slika 3. Svjetska karta najviših zakonskih stopa poreza na dodanu vrijednost za 2023. ili 2024. godinu	27
Slika 4. Konceptualni model utjecaja poreznih i kontekstualnih aspekata na poduzetništvo	40

Popis tablica

Tablica 1. Porezni razredi (mjesečna osnovica) i stope u 2024. godini (iznosi u €) u Republici Hrvatskoj.....	12
Tablica 2. Propisane granice visine poreznih stopa godišnjeg poreza na dohodak..	13
Tablica 3. Prihodi od poreza na dohodak u zemljama organizacije EU-27 i područja EA-19 za 2008., 2014. i 2020. godinu (apsolutno i relativno)	17
Tablica 4. Prihodi od poreza na dobit u zemljama organizacije EU-27 i područja EA-19 za 2008., 2014. i 2020. godinu. (apsolutno i relativno)	23
Tablica 5. Stope PDV-a koje se primjenjuju u zemljama EU-a	26
Tablica 6. Prihodi od PDV-a u zemljama organizacije EU-27 i područja EA-19 za 2008, 2014. i 2020. godinu (relativno i apsolutno)	28
Tablica 7. Ocjena za komponentu vladine politike – porezi i regulativa, Hrvatska i zemlje EU-a u 2021. godini, ocjene u dosegu od 1 – 9	33

Popis grafikona

Grafikon 1. Prosječne najviše stope poreza na dohodak u zemljama organizacije EU-27, područja EA-19 i Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2022. (u %)	15
Grafikon 2. Najviše zakonski propisane stope poreza na dobit u državama članicama Europske unije u 2022. godini	21
Grafikon 3. Kretanje prosječne najviše stope poreza na dobit u zemljama organizacije EU-27, područja EA-19 i Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2022. godine (u %).....	22
Grafikon 4. Porezni prag za ulazak u sustav PDV-a za mala poduzeća u zemljama Europske unije.....	29
Grafikon 5. Prag za ulazak PDV-a za mala poduzeća u susjednim zemljama članicama EU	30